

Outi Viitanen

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN TUKIHENKILÖN SUOMI-VENÄJÄ-SANAKIRJAN LAATIMINEN

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Outi Viitanen: Rikosuhripäivystyksen tukihenkilön suomi–venäjä–sanakirjan laatiminen
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Venäjän kielen, kirjallisuuden ja kääntämisen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tukihenkilöt toimivat rikoksen uhrien henkisenä tukena rikosprosessin aikana ja sen eri vaiheissa antaen ajantasaista neuvoa ja opastusta rikosprosessiin liittyvissä kysymyksissä. Tutkielmani tarkoituksena on laatia RIKUn tukihenkilöille rikosprosessiin liittyvä sanasto kieliparissa suomi–venäjä. Sanasto laaditaan tukihenkilöiden asiakastyön avuksi helpottamaan vapaaehtoisia selittämään rikosprosessiin liittyviä asioita venäjän kielellä.

Keskeiset käsitteet on pääasiallisesti poimittu rikoksen uhreille suunnatuista oikeusministeriön verkko-oppaista, joiden pohjalta olen myös piirtänyt prosessikaaviot ja käsittekaaviot yleisimmistä teemoista, joita tukihenkilöt työssään käsittelevät. Kaavioiden avulla selvitetään sekä sanaston tarvittavaa laajuutta että käsitteiden suhteita toisiinsa. Venäjänkielisiä vastineita etsin pääasiallisesti Venäjän federaation laeista. Täydentävänä aineistona käytän aiemmin mainittujen verkko-oppaiden venäjänkielisiä käännöksiä.

Aineistosta tutkin sitä, mitkä ovat suomalaisen rikosprosessin ydinsanaston venäjänkieliset vastineet, sekä miten vastineet sopivat asiakastyön tueksi suunnattuun sanastoon. Jos vastinetta ei ole olemassa, pyrin luomaan ymmärrettävän ja selkeän vastineen itse.

Teoriapohjana tutkielmassani on yleinen terminologian teoria. Lisäksi sovellan R. Temmermanin sosiokognitiivisen terminologian teoriaa, joka painottaa ymmärrettävyyttä, kun sanaston käyttökohteena ei ole asiantuntijat vaan maallikot. Analyysissäni vertailen löytämiäni vastineita, tutkin niiden sisältöjä ja pohdin mitä vastinetta olisi suositeltavaa käyttää.

Tutkimusta tehdessäni ymmärsin, että sanaston tekeminen vaatii paljon resursseja ja osaamista. Haasteista huolimatta lähes kaikille valituille termeille löytyi osittaiset vastineet, vaikkakin niiden arviointi osoittautui vaikeaksi. Osalle käsitteistä ei venäläisessä järjestelmässä ole olemassa vastinetta, joten etsin käännöksistä keinotekoisia vastineita. Yhden vastineen muotoilin kokonaan itse. Tehtyä tutkimusta voisi jatkaa laajentamalla sanastoa esimerkiksi rikosnimikkeisiin.

Avainsanat: rikosprosessi, terminologia, sanastotyö, käsiteanalyysi, erikoiskieli

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Rikosprosessi ja Rikosuhripäivystyksen tukihenkilö	3
2.1 Rikosprosessi	3
2.2 Rikosuhripäivystyksen tukihenkilö	3
2.3 Onko rikosuhripäivystyksen kieli yleiskieltä vai erikoiskieltä?	4
3 Terminologian teoria	5
4 Sanastotyö ja sen vaiheet.....	6
4.1 Termi-inventaario	6
4.2 Käsiteanalyysi.....	7
4.3 Määritelmien laatiminen.....	9
4.4 Vastineiden haku ja vastaavuus	10
4.5 Sanaston muodostaminen	11
5 Aineisto ja metodi	12
6 Ongelmäkäsitteiden analyysi.....	13
6.1 Rikosprosessi	14
6.1.1 Esitutkinta	15
6.1.2 Syyteharkinta	21
6.1.3 Oikeudenkäynti	25
6.2 Lähestymiskielto.....	33
7 Päätelemät	35
Lähteet.....	37
LIITE 1: Aakkosellinen rikosprosessisanasto	
LIITE 2: Rikosilmoituksen tekeminen	
LIITE 3: Rikosprosessi	
LIITE 4: Lähestymiskiellon hakeminen ja valvonta	
LIITE 5: Aakkosellinen laajennettu sanasto	
Venäjänkielinen lyhennelmä	

1 Johdanto

Kandidaatintutkielmanani laadin Rikosuhripäivystyksen eli RIKUn tukihenkilöille rikosprosessiin liittyvän sanaston kieliparissa suomi–venäjä. Tutkielmani on termityö, jossa etsin suomalaisille käsitteille venäläisiä vastineita lähestyen rikosprosessiin liittyviä termejä suomalaisesta järjestelmästä käsin. Etsin suomalaisille käsitteille vastineita aineistosta, joka koostuu muun muassa rikoksen uhreille suunnatuista venäjänkielisistä käännöksistä, erilaisista sanakirjoista ja Venäjän federaation rikosprosessilaista. Analyysissäni vertailen löytämiäni vastineita, tutkin niiden sisältöjä ja pohdin mitä vastinetta olisi suositeltavaa käyttää sanastossa, joka on tarkoitettu nimenomaan asiakastyön tueksi.

Sanastoon kokoaan oleellimmat rikosprosessiin, rikosnimikkeisiin ja tukipalveluihin liittyvät termit, joita tukihenkilöt asiakastyössään tarvitsevat. Vastaavanlaista tukihenkilöille suunnattua rikosprosessiin liittyvää suomi–venäjä sanastoa ei ole aiemmin laadittu. RIKUn tukihenkilöt toimivat rikoksen uhrien henkisenä tukena rikosprosessin aikana antaen ajantasaista neuvoa ja opastusta rikosprosessiin liittyvissä kysymyksissä. Sanasto kootaan nimenomaan tukihenkilöiden asiakastyön avuksi, jonka tarkoituksena on helpottaa vapaaehtoisia selittämään rikosprosessiin liittyviä asioita tuettavilleen venäjän kielellä. Sanaston käyttötarkoituksen kannalta on perusteltua sisällyttää sanastoon myös yleiskielisiä sanoja, jotta se olisi riittävän kattava asiakastyöhön. Sanaston toissijaisena tavoitteena on myös madaltaa vapaaehtoisten tukihenkilöiden kynnystä ottaa vastaan venäjänkielisiä tukisuhteita.

Tilastokeskuksen (2017, 43) tuoreen tilastoinnin mukaan venäjänkielinen vähemmistö on viime vuosina kasvanut Suomessa vuosi vuodelta. Oletettavasti tämä tulee näkymään myös RIKUn venäjänkielisten asiakkaiden määrän kasvuna. Rikosuhripäivystyksen sisäisen RIMA-puhelinselvityksen (2017) mukaan isoimmiksi vieraskielisiksi asiakasryhmiksi kyselyn pohjalta nousivat arabia ja venäjä. Kyselyn tulos perustui RIKUn toiminnanohjaajien arvioon. Saman kyselyn mukaan rikosprosessiin liittyvien asioiden selittäminen koettiin haastavaksi jopa tulkin avustuksella, koska rikosprosessiin liittyvä sanasto koettiin vieraaksi.

Tutkielmani tavoitteena on asiakastyöhön soveltuvan sanaston laatiminen. Jotta sanasto olisi käyttötarkoitukseensa sopiva, piirrän tärkeimmistä ja yleisimmistä asiakastyössä käsiteltävistä teemoista prosessikaavioita, joiden avulla määritän sanaston oleellimmän sisällön. Olettamukseni on, ettei suomalaisen järjestelmän käsitteistölle ole helppoa löytää vastineita venäjän kielestä, ja joissain tapauksissa se voi olla jopa mahdotonta. Tällöin pyrin löytämään

aineistoni käännetyistä verkko-oppaista hyviä jo mahdollisesti vakiintuneita keinotekoisia vastineita tai muodostamaan niitä itse.

Tutkin mitkä ovat suomalaisen rikosprosessin ydinsanaston venäläiset vastineet, ja pohdin minkälainen vastine olisi paras vaihtoehto juuri asiakastyön sanastoon, sekä pohdin mitä vastineita olisi parasta käyttää niistä käsitteistä, joita venäläisessä järjestelmässä ei ole. Teoriapohjana sovellan sosiokognitiivisen terminologian teoriaa, joka painottaa ymmärrettävyyttä, kun sanaston käyttökohteena ei ole asiantuntijat vaan maallikot. Osittain sovellan myös yleiseen terminologian teoriaan perustuvaa käsiteanalyysiä, jonka pohjalta laadin käsitekaaviot keskeisimmistä käsitteistä.

Rikosprosessisanastoon liittyviä tutkielmia on tehty kieliparissa suomi–venäjä, muttei täysin samasta näkökulmasta. Muun muassa Sini Lehtinen on tehnyt vuonna 2004 pro gradu - tutkielman rikosprosessin pakkokeinotermeistä: *Kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen: suomalaista rikosprosessin käsitteistöä venäjäksi*. Lisäksi Jarmo Koistinen ja Sanna Iskanius ovat tehneet vuonna 2008 oikeusvertailevan tutkimuksen *Rikosoikeudenkäynti, oikeusapu ja rikosvastuu Suomessa ja Venäjällä*.

Sanaston laatimisessa käytän suomenkielisenä aineistona oikeusministeriön rikoksen uhreille suunnattuja verkko-oppaita: *Jos joudut rikoksen uhriksi, Rikosjutun käsittely käräjäoikeudessa, Oikeusapu, Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista ja Lähestymiskielto*. Kyseiset verkko-oppaat on käännetty myös venäjän kielelle, joita käytän myös toissijaisena venäjänkielisenä aineistona vastineiden etsinnässä. Ensisijaisena venäjänkielisenä aineistona käytän *Venäjän federaation rikoslakia (Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Federacii, jäljempänä UK RF)*, *Venäjän federaation rikosprosessilakia (Ugolovno-processual'nyj kodeks Rossijskoj Federacii, jäljempänä UPK RF)* ja *Venäjän federaation siviiliprosessilakia (Graždanskij processual'nyj kodeks Rossijskoj Federacii, jäljempänä GPK RF)*. Kyseisten lähteiden valintaa perustelen tarkemmin luvussa 5 Aineisto ja metodi, jossa esittelen tarkemmin myös täydentävää aineistoa.

Tutkielmani alussa tuon esiin tutkielmani tarkoituksen ja tavoitteet. Toisessa luvussa määrittelen tutkielmani kannalta olennaisimmat käsitteet ja pohdin rikosprosessiin liittyvän kielen erityisyyttä. Samalla tarkennan laatimani sanaston painotuksia, eli teen tarkempaa rajausta siitä, mihin rikosprosessin osa-alueisiin sanastossa keskityn. Tämän jälkeen käsittelen yleisesti terminologian teoriaa ja sanastotyön vaiheita. Esittelen tarkemmin tutkielmani aineiston ja metodin. Kuudennessa luvussa käsittelen tutkielmani analyysiosuuden ja

yhteenvedon, jonka jälkeen päätelmissä pohdin työskentelyprosessia, sen vaiheita ja siinä tekemiäni ratkaisuja. Tutkielmani lopussa tulevat lähteet, liitteet ja venäjänkielinen lyhennelmä.

2 Rikosprosessi ja Rikosuhripäivystyksen tukihenkilö

Tässä luvussa määrittelen mikä on rikosprosessi ja kuka on Rikosuhripäivystyksen eli RIKUn tukihenkilö. Tarkastelen myös sitä, miten yleis- ja erikoiskieli määritellään, sekä mitä erikoiskieli on rikosprosessin yhteydessä.

2.1 Rikosprosessi

Rikosprosessissa käsitellään vain rikosasioita, ja siinä tutkinnan kohteena on epäilty rikollinen teko. Rikosprosessin eri vaiheita ovat esitutkinta, syyteharkinta ja oikeudenkäynti. Näissä rikosprosessin vaiheissa selvitetään epäillyn rikoksen tapahtuminen ja rikoksen tekijäksi epäillyn henkilön syyllisyys rikokseen, sekä ratkaistaan rikoksen perusteella esitettävät vaatimukset. (Virolainen & Pölönen 2003, 1.) Rikosprosessin tehtävänä on rikosvastuun toteuttaminen yksittäistapauksessa sekä yksilön oikeusturvasta huolehtiminen (Jokela 2008, 6–7). Rikosprosessin laajemman määritelmän mukaan (Jokela 2008, 5) rikosprosessin vaiheisiin sisältyy myös rangaistuksen täytäntöönpano, mutta tutkielmassani tarkastelen prosessia sanaston laatimisen näkökulmasta yllä kuvatun suppeamman määritelmän mukaisesti. Teen näin, koska rangaistuksen täytäntöönpano voidaan katsoa kuuluvaksi rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän piiriin, eikä se näin ollen enää ole sitä aluetta, mihin sanastotyöni ydin keskittyy.

2.2 Rikosuhripäivystyksen tukihenkilö

Rikosuhripäivystyksen tukihenkilö on joko RIKUn työntekijä tai tehtävään valittu ja koulutettu vapaaehtoistyöntekijä, joka saa tehtävänsä ammatillista ohjausta. Tukihenkilö on läsnä tarvittaessa rikosprosessin eri vaiheissa ja antaa rikoksen uhrille tukea, opastusta ja neuvoja. Tukihenkilö voi mennä rikoksen uhrin tueksi poliisikuulusteluun ja oikeudenkäyntiin. Hänen kanssaan voi keskustella rikosasiaan liittyvistä asioista ja sen herättämistä tunteista luottamuksellisesti. Tukihenkilö auttaa jatkoavun saamisessa sekä opastaa ja neuvoo ajantasaisesti rikosprosessiin liittyvissä kysymyksissä. (Rikosuhripäivystys 2014a.)

2.3 Onko rikosuhripäivystyksen kieli yleiskieltä vai erikoiskieltä?

Ennen lähempää rikosprosessiin liittyvän kielen tarkastelua on mielekästä tutustua tarkemmin siihen, mitä yleis- ja erikoiskieli tarkoittaa. Sanastotyön käsikirjan mukaan (TSK 1988, 11) yleiskieli on kieltä, jota kaikki kieliyhteisön jäsenet ymmärtävät. Yleiskielen laaja ymmärrettävyys perustuu siihen, että tuttujen sanojen erilaiset merkitysvivahteet tarkentuvat ympäröivästä kontekstista. Näin useammat jokapäiväiset viestintätilanteet hoituvat ongelmitta.

Siirryttäessä pois yhteisen tiedon alueelta erikoisaloille aletaan käyttää ilmaisuja, joiden ymmärtäminen vaatii asiantuntijuutta. Näin erikoisaloille syntyy omia eriytyneitä kielenkäyttömuotoja, joita voidaan kutsua erityiskieliksi. Näitä erityiskieliä ovat muun muassa ammattikieliset, joissa tarvitaan yleiskieltä tarkempaa täsmällisyyttä. (mp.)

Ammattikielen ja yleiskielen eroavaisuudet koskevat niin yksittäisiä sanoja kuin myös kokonaisia ilmaisuja ja vakiintuneita sanontatapoja. Merkittävin ero on kuitenkin sanastossa, sillä ammattikielen erikoisilmaukset eli termit liittyvät tarkasti rajattuihin ja määriteltyihin käsitteisiin, joiden sisältöön tekstiyhteys ei vaikuta samalla tavalla kuten yleiskielen sanoihin. (mp.) Risto Haaralan (1981, 9) mukaan erikoisalojen kielenkäyttömuotoja pidetään omina erityisinä osakielinään, jotka perustuvat yleiskieleen mutta sisältävät yleiskielelle outoja sanoja ja ilmauksia. Näitä osakieliä voidaan nimittää erikoisalojen kieliksi tai lyhyemmin erikoiskielifiksi. Tällaisia ovat tyypillisesti jonkin tieteen-, ammatti- tai harrastealan kielimuodot, joilla on osittain yleiskielestä eriytynyt sanasto.

Rikosprosessiin liittyvä kieli näyttäisi sopivan Haaralan kuvaukseen erikoiskielestä. Myös se, että erikoisaloilla käytetään ilmaisuja, joiden ymmärtäminen vaatii asiantuntijuutta, puhuu sen puolesta, että rikosprosessiin liittyvä kieli on osittain erikoiskieltä. Rikosuhripäivystyksen vapaaehtoisten tukihenkilöiden asiantuntijuus perustuu koulutukseen, jota ilman ei voi toimia vapaaehtoisena tukihenkilönä. RIKUn vapaaehtoisten pitää usein selittää rikosprosessiin liittyviä termejä asiakkailleen, joille siihen liittyvä kieli voi tuntua vieraalta. Vaikka rikoksen uhreille on pyritty kirjoittamaan yleiskielisiä, selkeitä ja helppolukuisia oppaita, niissä esiintyy silti paljon erikoisalan termejä. Myös rikosprosessiin liittyvät keskeiset asiakirjat sisältävät erikoistermejä, joiden ymmärtämiseksi käännyttään usein koulutetun asiantuntevan tukihenkilön tai työntekijän puoleen.

3 Terminologian teoria

Koska tutkielmani on sanastotyö, käytän teoriapohjana terminologian teoriaa. Tekniikan sanastokeskus määrittelee terminologian näin: ”Terminologia on oppi käsitteistä ja niitä kuvaavista termeistä. Yleinen terminologian teoria tutkii käsitteitä, niiden välisiä suhteita, käsitejärjestelmiä, määrittelyä, termejä ja termien valintaperusteita.” (TSK 1988, 22.) Tässä luvussa esittelen terminologian teorian peruskäsitteistöä ja sanastotyön eri vaiheita. Kerron sanastotyöstä niin yleisellä tasolla kuin myös koskien omaa sanastotyö prosessiani.

Tarkoite on jokin konkreettinen (ihminen, eläin, esine) tai kuviteltu eli abstrakti (ominaisuus, tapahtuma, prosessi), johon kielellinen ilmaus kulloinkin viittaa. Kun ihminen luokittelee ja jäsentää näitä tarkoitteita hän muodostaa mielessään ajatuskokonaisuuksia. Nämä ajatuskokonaisuudet puolestaan ovat käsitteitä. Käsite on siis olemassa vain ihmisen mielessä osana ajattelua. Viestinnässä käsitettä voidaan käyttää ainoastaan, jos sillä on nimi. Tällainen nimi, jolla viitataan erikoisalan käsitteeseen, on termi. (TSK 1988, 24.)

Jokaisella tarkoitteella on useita havaittavissa olevia ominaisuuksia, joista ajattelussa muodostetaan tiettyä tarkoitetta vastaava yksilökäsite. Yksilökäsite on siten yhtä tiettyä tarkoitetta vastaava käsite, joka ilmaistaan usein nimellä. (TSK 1988, 25–26.) Tällainen voi olla esimerkiksi rikosprosessi. Kun rikosprosessista poistetaan sen yksilöivä piirre, niin siitä tulee yleiskäsite prosessi. Tämän yleiskäsitteen nimitys puolestaan on termi.

Useimmiten termi määritellään oppi- tai ammattisanaksi tai jonkin erikoisalan vakiintuneeksi ilmaukseksi. Ilmauksen katsotaan kuuluvan nimenomaan erikoisalan kieleen, kun se on alalla yleisesti tunnettu ja hyväksytty sekä käyttöön vakiintunut. Lisäksi se on jonkin tarkasti määritellyn käsitteen nimitys. (Haarala 1981, 15–16.)

Sanastotyön käsikirjassa (1988, 25) terminologian ajatusmalli on tiivistetty seuraavasti:

- käsite on tarkoitteesta ajattelun avulla muodostettu mielikuva
- määritelmä on käsitteen kielellinen kuvaus
- termi on käsitteen sopimuksen mukainen kielellinen tunnus.

Sanastotyön käsikirjan mukaan (1988, 25–26) käsite ja sen analysointi ovat terminologian ja sanastotyön lähtökohta. Käsitteen analysointi perustuu käsitepiirteisiin ja käsitteiden välisiin suhteisiin. Käsitepiirteitä voidaan luokitella niiden ominaisuuksien mukaan tai sen mukaan, miten yksinkertaisia tai monimutkaisia ne ovat. Käsitepiirteitä ovat esimerkiksi sisäiset piirteet

kuten materiaali, muoto, väri, koko tai olomuoto. Ulkoisia käsitepiirteitä ovat suhdepiirteet, kuten sijainti ja aika, tai funktiopiirteet kuten käyttötarkoitus ja käyttöominaisuudet, tai syntypiirteet kuten esimerkiksi keksijä, valmistaja ja myyjä. (emt. 27.)

4 Sanastotyö ja sen vaiheet

Sanastotyön perustana on tarve, jota varten sanasto luodaan. Kun tarve on tunnistettu, tulee sanastotyö suunnitella huolella, jotta vältetään virheitä ja säästetään aikaa. Sanaston laatiminen alkaa lähtöaineiston hankkimisesta. (Nykänen 1999, 63–63.) Seuraavaksi kuvaan lyhyesti sanastotyön varsinaiset työvaiheet, kun suunnitelma on jo olemassa ja lähtöaineisto on määritelty.

4.1 Termi-inventaario

Aluksi lähdeaineistosta poimitaan termiltä vaikuttavia ilmaisuja ja sanoja, eli tehdään niin sanottu termi-inventaario. Kerättävien termien lukumäärä voi tässä vaiheessa olla jopa 5–10 kertaa suurempi kuin mikä on varsinainen suunnitellun sanaston laajuus. Sanoja ja ilmaisuja poimittaessa on hyvä pitää mielessä, että termit voivat olla myös kahden tai useamman sanan sanaliittoja. (TSK 1988, 145.)

Tämän jälkeen sanat ryhmitellään siten, että merkitykseltään läheiset termit laitetaan samaan ryhmään toistensa kanssa. Tämä auttaa aineiston hahmottamisessa ja helpottaa karsimaan ylimääräiset sanat pois. Yleensä sanastoon otetaan käsiteltävän alan ominaiskäsitteitä ja karsitaan yleiskielen sanoja. Käytännössä joskus otetaan sanastoon mukaan myös joitakin yleiskielen käsitteitä. Näin toimitaan silloin, kun on tarkoituksenmukaista koota samaan sanastoon mahdollisimman täydellinen alalla käytettävien termien kokoelma, jottei käyttäjän tarvitsisi selata monia lähteitä tai sanakirjoja. (TSK 1988, 148, 153–154.)

Sanastoa laatiessani katson, että sanaston riittävän kattavuuden kannalta on tarkoituksenmukaista valikoida siihen myös yleiskielen käsitteitä. Laatimani sanaston käyttötarkoituksen kannalta olisi ideaalista, ettei vapaaehtoisten tarvitsisi selata enää muita sanakirjoja. Tästä syystä kokoan sanastoon laajalti rikosalan asiakastyössä tarvittavaa sanastoa, enkä karsi esitermiluettelosta pois yleiskielisiä termejä liialti. Termien rajaamisen avuksi olen piirtänyt prosessikaavioita asiakastyössä tärkeistä ja yleisimmin käsitellyistä teemoista.

Toinen perusteltu syy jättää sanastoon yleiskielisiä termejä on sanaston kohderyhmän koulutustaso, joka voi edellyttää yleiskäsitteiden selittämistä (TSK 1988, 154). Vaikka

lähtökohtaisesti laadin sanaston asiantuntijoille, niin he käyttävät sanastoa apuvälineenä viestinnässä niin sanotulle suurelle yleisölle. Rikoksen uhrin harvemmin ovat rikosalan asiantuntijoita. Useimmiten he ovat maallikoita, jotka ovat olleet niin sanotusti väärässä paikassa väärään aikaan ja joutuneet rikoksen uhriksi. Näin ollen tästäkin syystä on perusteltua jättää sanastoon yleiskielen termejä.

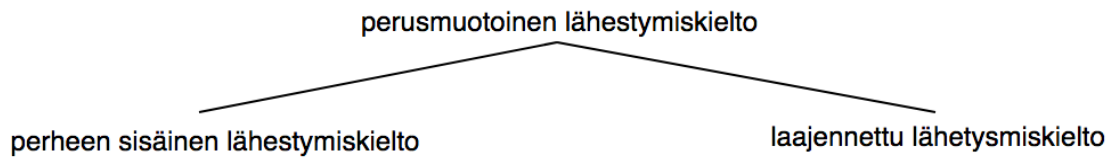
4.2 Käsiteanalyysi

Kun on ratkaistu, mitkä käsitteet on valittu sanastoon, niin voidaan alkaa selvittää, millaisia suhteita käsitteiden välillä vallitsee, eli aloittaa käsitteiden käsitejärjestelmien kokoaminen ja analysointi. Nykäsen mukaan (1999, 66) käsiteanalyysia ja määrittelyä voidaan pitää koko sanastotyön ytimenä. Käsitteiden välinen analysointi tarkoittaa sitä, että tunnistetaan kunkin käsitteen olennaiset piirteet ja niiden väliset suhteet. Näitä tietoja voidaan hyödyntää myöhemmin myös määritelmiä laadittaessa. (mp.)

Käsitejärjestelmien laatiminen aloitetaan esitermiryhmistä. Tämän jälkeen selvitetään käsitejärjestelmien yläkäsitteiden suhteet toisiinsa. Näin edetään esitermiryhmä kerrallaan ja sijoitetaan käsitteen paikoilleen käsitejärjestelmiin. Käsitteiden väliset suhteet eivät aina ole niin selkeitä, että niitä pystyisi vaivatta sijoittamaan käsitejärjestelmään. On tyypillistä, että työskentelyn edetessä käsitejärjestelmät muuttuvat ja kehittyvät koko työskentelyn ajan, jotta saadaan lopulta aikaan tarkoituksenmukainen käsitejärjestelmä. (TSK 1988, 156–157.)

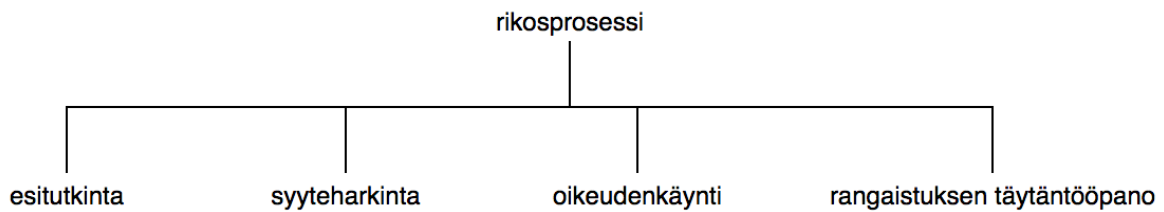
Käsitteet voivat olla suhteessa toisiinsa monin eri tavoin, ja ne voivat muodostaa sekä yksinkertaisia että monimutkaisia käsitejärjestelmiä. Tavallisesti sanastotyössä nousee esiin käsitejärjestelmien kolme perusmallia; hierarkkinen, koostumus-suhteinen ja funktiosuhteinen käsitejärjestelmä. (TSK 1988, 28.)

Hierarkkisessa käsitejärjestelmässä kahden käsitteen välillä vallitsee hierarkiasuhde, kun molemmat käsitteet sisältävät täsmälleen saman piirrejoukon, mutta toisessa käsitteessä on sen lisäksi yksi tai useampi lisäpiirre. Vähemmän piirteitä sisältävää käsitettä kutsutaan käsitejärjestelmässä yläkäsitteeksi ja sen runsaampi piirteistä paria kutsutaan alakäsitteeksi. Alakäsitteitä voi myös olla useampia. Saman yläkäsitteen vierekkäin asettuvia alakäsitteitä kutsutaan toistensa vieruskäsitteiksi. Hierarkkista käsitejärjestelmää kuvataan niin sanotulla puudiagrammilla. (Haarala 1981, 21–22.)

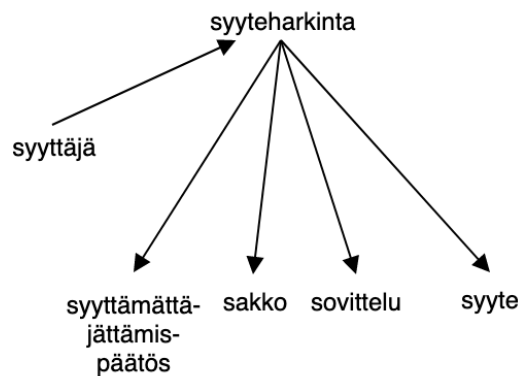
Kuva 1. Esimerkki hierarkkisesta käsitejärjestelmästä

Koostumussuhteinen käsitejärjestelmä kuvaa kokonaisuutta ja sen osien välistä suhdetta. Ylemmän tason käsitettä kutsutaan kokonaisuuskäsitteeksi ja alempia osakäsitteiksi. Koostumussuhdetta kuvataan niin sanotulla kampadiagrammilla. (Haarala 1981, 24.)

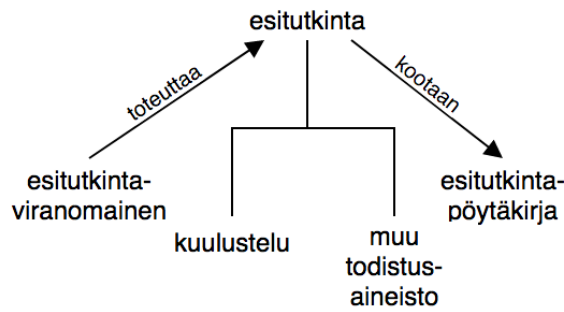
Kuva 2. Esimerkki koostumussuhteisesta käsitejärjestelmästä

Funktiosuhteinen käsitejärjestelmä kuvaa useimmiten toimintakäsitteiden suhdetta esimerkiksi toiminnan suorittajan, kohteen, välineen tai toimintatavan välillä (Haarala 1981, 25). Käsitteet voivat olla toisiinsa siis hyvin erilaisessa suhteessa, esimerkiksi syy-seuraussuhteessa, toiminnan ja välineen suhteessa tai peräkkäisyyttä ilmaisevassa suhteessa (Nykänen 1999, 18).

Kuva 3. Esimerkki funktiosuhteisesta käsitejärjestelmästä

Käsitejärjestelmät voivat olla myös sekakoosteisia, jolloin ne koostuvat erityyppisten järjestelmien yhdistelmästä (TSK 1988, 35).

Kuva 4. Esimerkki sekakoosteisesta käsitejärjestelmästä

4.3 Määritelmien laatiminen

Määritelmä on käsitteen kielellinen kuvaus, joka yksilöi käsitteen erilleen muista käsitteistä ja määrittää käsitteen suhteet muihin käsitteisiin. Hyvä määritelmä on kirjoitettu selkeällä ja helposti ymmärrettävällä yleiskielellä. Mikäli määritelmässä käytetään erikoistermejä, niiden määritelmät pitäisi olla määriteltynä samaisessa sanastossa. On hyvä huomioida, että määritelmää pitäisi pystyä käyttämään tekstissä vaivatta termin sijasta. (TSK 1988, 41, 56.)

Määritelmien laadinnassa on myös järkevää huomioida sanaston käyttötarkoitus. Kuten aiemmin mainitsin, RIKUn asiakastyön avuksi laatimaani sanastoa käytetään asiantuntijan ja maallikon väliseen viestintään. Tällöin sosiokognitiivista terminologian suuntausta edustavan Rita Temmermanin (2000, 24, 30, 35, 83) mukaan perinteinen terminologinen määritelmä, joka on yleensä hyvin lyhyt ja tarkka, ei välttämättä anna riittävästi tietoa käsitteestä maallikolle, joka ei ole kyseisen alaa käsittelevän sanaston asiantuntija. Myös Haarala toteaa (1981, 12) ettei suurelle yleisölle suunnatussa viestinnässä erikoiskielen yksiselitteisyys ja tarkkuus auta, jos nimitykset ja niiden merkitykset jäävät vastaanottajalle hämäriksi. Temmerman ehdottaa, että tällaisissa tilanteissa määritelmän ymmärrettävyyden kannalta voi olla tarkoituksenmukaista käyttää enemmän selittävää ja laveammin kuvailevaa määritelmää (Temmerman 2000, 10).

Itse en tutkielmassani sisällytä sanastooni määritelmiä, sillä sanastoni on sekamuotoinen niin sanottu hybridisanasto. Hybridisanasto sisältää sekä erikoiskielisiä termejä että yleiskielisiä sanoja, mitkä eivät puolestaan välttämättä vaadi tarkempaa määrittelyä. Koen että on selkeämpää yhdenmukaistaa sanastoa siten, ettei se sisällä lainkaan määritelmiä, kuin että sanastossa olisi sekaisin termejä määritelmineen ja ilman. Näkemystäni puoltaa myös sanaston käyttötarkoitus, sillä koulutetut vapaaehtoiset tuntevat termien sisällön, eikä määritelmät näin

ollen tuo itsessään mitään lisäarvoa sanastoon. Sen sijaan avaan tarkemmin erikoistermien sisältöä analyysiosiossa.

Koska painotan tutkielmassani erityisesti vastineiden ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä, on selkeyden vuoksi osa vastineista määritelmän kaltaisia, tarvittaessa tavanomaista termiä tai määritelmää pidemmin auki selitetyjä ja kuvailevampia vastineita.

4.4 Vastineiden haku ja vastaavuus

Inkeri Vehmas-Lehto (2010, 365) luokittelee eri vastineet *luontaisiin* ja *keinotekoisiin vastineisiin* eli *vastine-ehdotuksiin*, joista luontaiset vastineet hän jakaa edelleen *täysiin* ja *osittaisiin vastineisiin*. Luontaiset vastineet viittaavat käsitteisiin, jotka kokonaan tai osittain vastaavat lähtökielisen termin käsitettä. Luontaiset vastineet ovat myös vastinekieleen vakiintuneita termejä (em). Osittaisesti vastaavat käsitteet eroavat toisistaan sisällöllisesti tai alaltaan, jolloin pitää selvittää eroavaisuuksien merkityksellisyys. Mikäli eroavaisuudet ovat epäolennaisia, voidaan muodostaa termi (SKT 1988, 102–103, 111.). On myös täysin mahdollista, että käsite puuttuu kokonaan. Tällöin voidaan tarvittaessa antaa käänös- tai selitysehdotus. Itse pyrin tutkielmassani sopivien vastineiden löytämiseen aineistosta. Tarvittaessa luon uusia vastineita vain, jos sopivaa vastinetta ei löydy.

Sanastokeskuksen TSK:n vastineluokituksen mukaisesti *täyttä vastinetta* kutsutaan *termivastineeksi*, *osittaista vastinetta* kutsutaan *lähivastineeksi* ja *keinotekoista vastinetta* kutsutaan *käänösvastineeksi*, mutta tutkielmani analyysi osuudessa käytän selkeyden vuoksi vain Vehmas-Lehdon luokitusta, sillä Vehmas-Lehdon (2010, 366) kritiikin mukaan käänösvastine voi käänöstieteessä tarkoittaa mitä tahansa sanaa tai ilmausta ja termivastine antaa puolestaan ymmärtää, että täyden vastineen tulisi olla vain ja ainoastaan termi.

Vastineiden haku perustuu käsitteiden vastaavuuden selvittämiseen. Aina ei ole mahdollista löytää täydellistä vastinetta, joten sen vuoksi vieraan kielen vastineet ovat usein eräänlaisia likiarvoja. (SKT 1988, 137.) Sanastontekijän ensisijainen tavoite on löytää vastinekielestä täydet vastineet. Käänöksistä vastineiden etsintä voi olla problemaattista, sillä erikoisalan puutteellisen tuntemuksen vuoksi käänöksistä löytyy usein keinotekoisia vastineita silloinkin, kun täysi vastine olisi olemassa. (Vehmas-Lehto 2010, 367). Tästä syystä käytän käännettyä materiaalia vastineiden etsimisessä lähinnä suuntaa-antavana ja toissijaisena aineistona, johon on suhtauduttava tietyin varauksin.

Vieraasta kielestä on todennäköisempää löytää käsitteiden samanlaisuutta silloin, kun sanaston käyttöalue on pitkälle kehittynyt ja vakaa tai kun käsitellään konkreettisia tarkoitteita kuten koneita, työkaluja, materiaaleja tai tuotteita. Epävarmempaa vastineiden löytäminen on, jos sanaston käsitteet ovat abstrakteja ilmiöitä. (SKT 1988, 100–101.) Rikosprosessiin liittyvän sanaston laatimisessa hankaluutta voi siis tuottaa osan käsitteiden abstraktius. Onneksi kuitenkin alalta on saatavilla tuoretta luotettavaa aineistoa, joten vastineiden haku ei välttämättä ole mahdoton tehtävä.

Tässä tutkielmassa rikosprosessiin liittyvä sanasto on niin sanottua lakikieltä, eli termivastineiden haussa tulee huomioida lakitermien kääntämisen haasteet. Vehmas-Lehdon (2010, 365) mukaan yksi syy sille, että termit vastaavat toisiaan usein vain osittain, on se, että todellisuus eri maissa on erilainen. Tähän haasteeseen törmätään etenkin lakikielen kohdalla, sillä venäläinen oikeusjärjestelmä ei luonnollisestikaan ole täysin samanlainen kuin suomalainen järjestelmä. Edellä mainitusta syystä luonnollista vastineita ei välttämättä ole olemassa lainkaan, jolloin joudutaan etsimään keinotekoisia vastineita. (Vehmas-Lehto 2010, 365). Kyseiseen ongelmaan luonnollisen vastineen puuttumisesta törmäsin tutkielmassani esimerkiksi termin *lähestymiskielto* kohdalla.

4.5 Sanaston muodostaminen

Inventointilistan termeistä poimin sanastoon aihealueittain ne termit, jotka asiakastyöskentelyn kannalta ovat keskeisiä. Termien valinnassa hyödynnän piirtämiäni havainnollistavia prosessikaavioita, jotka kuvaavat niitä teemoja, joita RIKUn vapaaehtoiset asiakkaidensa kanssa tyypillisesti käyvät läpi. Menetelmä auttaa niin sanaston rajaamisessa kuin oleellisilta osin sen syventämisessäkin. Kuten TSK (1988, 137) mainitsee, sanaston osat eivät välttämättä ole kaikki samanarvoisia, jolloin osien painostus on oltava suunnitelmallista. Siksi käsittelen tarkemmin tärkeimmiksi arvioidut osat käsitekaavioista. Nämä tärkeimmiksi arvioidut termit muodostavat aakkosellisen rikosprosessisanaston (liite 1).

Koska laatimani sanasto tulee käytännön asiakastyön tueksi, niin lienee järkevää jaotella sanasto aihealueittain eli niiden pääteemojen mukaisesti mitä asiakastyössä käsitellään. Piirtämäni prosessikaaviot auttavat sanaston jakamisessa teemoihin. Tällaisia pääteemoja ovat muun muassa rikosilmoituksen tekeminen (liite 2), rikosprosessi (liite 3) sekä lähestymiskiellon hakeminen ja sen valvonta (liite 4). Lähestymiskielto teeman yhteydessä puhutaan usein myös väkivallasta, joten olen lisännyt suppean väkivaltasanaston osaksi lähestymiskieltoteemaa.

Myös rikosprosessiteema on jaoteltu kolmeen alaosaan esitutkinta, syyteharkinta ja oikeudenkäynti. Näin asiakastyötilanteessa on helpompi löytää käsiteltävään asiaan liittyvä täsmäsanasto nopeasti. Katson tarpeelliseksi laatia myös aakkosellisen laajemman sanaston (liite 5), joka kokoaa kaikki työssä esiintyvät aihealueet yhteen. Tämä helpottaa löytämään yksittäiset sanat nopeammin, ilman että tarvitsee miettiä mihin aihealueeseen kyseinen sana sisältyy.

Koska laatimani sanasto on niin kutsuttu hybridisanasto, eli sisältää sekä erikoiskielen sanoja että yleiskielensanoja, olen jättänyt sanastosta selkeyden vuoksi määritelmät pois. RIKUn vapaaehtoiset tuntevat kyllä termistön, eikä näin ollen ole tarpeellista sisällyttää määritelmiä sanastoon. Analyysiosuudessa käsittekaavioissa esiintyviä erikoiskielen termejä on kuitenkin selkeyden vuoksi avattu merkitykseltään tarkemmin.

5 Aineisto ja metodi

Laadin sanaston käyttäen aineistona rikoksen uhreille tarkoitettuja oikeusministeriön nettisivuillaan julkaisemia suomen- ja venäjänkielisiä oppaita: *Jos joudut rikoksen uhriksi, Rikosjutun käsittely käräjäoikeudessa, Oikeusapu, Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista ja Lähestymiskielto*. Nämä edellä mainitut oikeusministeriön oppaat valitsin aineistoksi sillä perusteella, että katsoin oikeusministeriön olevan riittävän luotettava ja virallinen taho, jonka oppaiden asianmukaisuuteen ja oikeellisuuteen voin luottaa. Oppaista on myös olemassa oikeusministeriön sivuilla venäjänkieliset käännökset, joista voi olla suuntaa antavaa apua vastineiden etsintään, etenkin jos Venäjän federaation lainsäädäntö ei tunne lainkaan jotakin käsitettä.

Oikeusministeriön oppaat ovat ajankohtaisia ja niiden asianmukaisesta päivittämisestä oletettavasti pidetään huolta, ainakin oppaista suurin osa on päivitetty viimeisen kahden vuoden sisällä. Lisäksi kyseiset oppaat on kirjoitettu helposti ymmärrettävään, johdonmukaiseen ja selkeään muotoon, minkä katsoin eduksi lähdeaineistoa valittaessa. Pidin tärkeänä myös sitä, että oikeuslaitoksen julkaisemien oppaiden tavoitteena on nimenomaan välittää rikoksen uhrille oleellista tietoa rikosprosessista ja hänen oikeuksistaan rikosprosessin aikana. Aineistona käyttämieni julkaisujen tavoite on täten sama kuin rikosuhripäivystyksen tukihenkilön, eli kohderyhmän, jolle sanaston laadin. Kyseiset verkko-oppaat ovat mielestäni tarkoitukseensa riittävän laajat, joten niistä pystyy myös poimimaan sanastoon hyvin kattavasti oleellisia termejä.

Venäjänkielisiä vastaavuuksia etsin *Venäjän federaation rikoslaista (Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Federacii, jäljempänä UK RF)*, *Venäjän federaation rikosprosessilaista (Ugolovno-processualnyj kodeks Rossijskoj Federacii, jäljempänä UPK RF)* ja *Venäjän federaation siviiliprosessilaista (Graždanskij processual'nyi kodeks Rossijskoj Federacii, jäljempänä GPK RF)*. Vastaavuuksien löytämisessä suuntaa antavana apuna käytän myös sanakirjoja, esimerkiksi Antti Laakson 2013 laatima *Poliisisanasto suomi–venäjä* sisältää sanastollisesti osin samoja teemoja kuin laatimani sanasto. Puhtaasti venäjänkielinen Petroleksin vuoden 2018 *Bol'šoj juridičeskij slovar' (Suuri juridinen sanasto)* voi auttaa venäjänkielisten käsitteiden ymmärtämisessä ja hahmottamisessa.

Sanaston laatimisessa käytän menetelmänä terminologian teoriaan perustuvaa käsiteanalyysiä, jonka pohjalta laadin käsitekaaviot keskeisimmistä käsitteistä. Aluksi poimin oikeusministeriön oppaista esitermiluettelon termejä, jotka sitten ryhmittelin parhaani mukaan aihealueisiin. Poimin myös oikeusministeriön oppaiden venäjänkielisistä käännöksistä suuntaa antavaksi avuksi vastineita. Ryhmittelyn apuna käytin erilaisia piirtämiäni asiakastyöskentelyyn perustuvia aihealueittaisia kaavioita. Analyysiin valitsin ydinalueisiin eli rikosprosessiin ja lähestymiskieltoon liittyvät termit. Näistä aihealueista piirsin myös käsitekaaviot analyysin avuksi. Analyysiosuudessa analysoin tarkemmin etenkin ne termit, joiden kohdalla vastineiden löytämiseen liittyi haasteita.

6 Ongelmakäsitteiden analyysi

Analysoin aineiston aihealueittain. Analysoin tarkemmin erityiskielen termit ja etenkin ne termit, joiden kohdalla sopivan vastineen löytämisessä ilmenee haasteita.

Analyysi rakentuu piirtämiäni käsitekaavioiden ympärille, joita on kaiken kaikkiaan seitsemän kappaletta. Rikosprosessi-käsitekaavioon ja oikeudenkäynti-käsitekaavioon olen merkinnyt asteriskilla ne osiot, jotka jäljempänä analysoin omina osa-alakokonaisuuksinaan. Näin analyysiä on helpompi seurata ja kaavioita on helpompi tulkita. Kaavioissa katkoviivoilla olen tuonut esille niihin kuuluvia käsitteitä, jotka eivät kuitenkaan ole sanaston kannalta oleellisia.

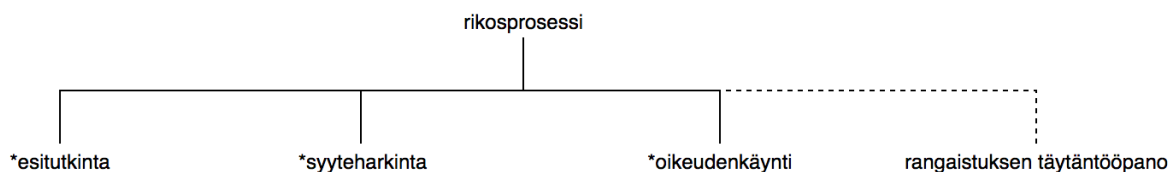
Termitietueet noudattavat seuraavaa rakennetta:

- 1 juokseva numero tietueen yläpuolella
- fi* **suomenkielinen termi lihavoituna**
- fi* **suomenkielisen termin synonyymi(t)**
- ru* **venäjänkielinen vastine**
- ru* **venäjänkielisen vastineen synonyymi(t)**

6.1 Rikosprosessi

Aloitan analyysin rikosprosessi-käsittekaaviosta, josta analysoin ensin yläkäsitteen *rikosprosessi* ja etenen sitten kohta kohdalta analysoiden kunkin alakäsitteen omana kokonaisuutenaan. Eli käsitteen *rikosprosessi* jälkeen analysoin käsitteen *esitutkinta* ja sen alakäsitteet, josta siirryn seuraavaan kokonaisuuteen eli analysoin käsitteen *syyteharkinta* ja sen alakäsitteet omana kokonaisuutenaan. Tähän tapaan käyn läpi rikosprosessin käsitteistön lukuun ottamatta rangaistuksen täytäntöönpanoa, sillä katson sen olevan osa rikosseuraamusalaa eikä se näin ollen ole oleellinen osa laatimaani sanastoa. Rikosprosessi on määritelty työssäni aiemmin luvussa 2.1.

Rikosprosessi-osuuden analysoinnin jälkeen jatkan analyysiä lähestymiskielto-teemalla, joka on yksi rikosuhripäivystyksen asiakastyössä yleisesti käsiteltävä teema.

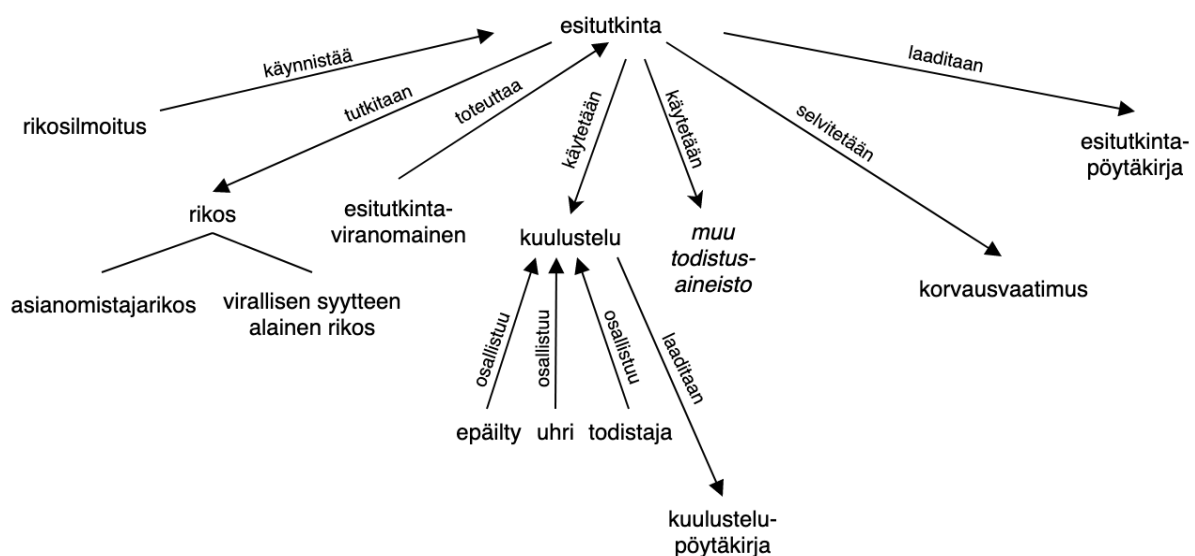
Kaavio 1. Rikosprosessi

Käsitteelle *rikosprosessi* en löytänyt sanakirjoista vastinetta, mutta oikeusministeriön oppaan *Jos joudut rikoksen uhriksi* venäjänkielisessä käännöksessä (Eslī vy okazalis žertvoj prestupleniā 2017a) rikosprosessista on käytetty käsitettä *уголовный процесс*, jolle löysin määritelmän sanakirjasta *Bol'soj juridičeskij slovar'* (SJS 2019b). Käsitteen *уголовный процесс* määritelmä sisältää hienoisilla sisällöllisillä eroavaisuuksilla samat alakäsitteet kuin suomalainen rikosprosessi, mutta on alaltaan hieman laajempi. Venäläinen määritelmä mainitsee rikosasian vireillepanon ja muutoksenhakumenettelyn osana rikosprosessia, mikä ei sinänsä poikkea suomalaisesta rikosprosessista, sillä itsekin olen liittänyt ne kuuluvaksi yhtenä osana rikosprosessia havainnollistavaan prosessikaavioon (liite 3). Rikosprosessin katsotaan Suomessa alkavan siitä, kun poliisi kirjaa rikosilmoituksen ja muutoksenhaku sisältyy rikosprosessiin, sillä käräjäoikeuden tuomiota ei voida panna täytäntöön muutoksenhaun aikana (Rikosuhripäivystys 2014b). Näin ollen voidaan katsoa näiden käsitteiden oleellisilta osin vastaavan toisiaan.

1
fi rikosprosessi
ru уголовный процесс

6.1.1 Esitutkinta

Kuten esitutkinta-käsittekaavio havainnollistaa, *esitutkinta* käynnistyy, kun *rikosilmoitus* on kirjattu. Esitutkinnan toteuttaa *esitutkintaviranomainen*, joka tutkii mahdollisesti tapahtuneen *rikoksen* eli selvittää mitä on tapahtunut ja millaisia vahinkoja rikoksen uhrille on aiheutunut. Samalla selvitetään myös mahdolliset *korvausvaatimukset*. Rikoksen selvitystyö tehdään muun muassa *kuulustelemalla* rikoksen *uhria*, rikoksesta *epäiltyä* ja mahdollisia rikoksen *todistajia*. Kustakin kuulustelusta laaditaan *kuulustelupöytäkirja*. Toteutetusta esitutkinnasta kootaan syyttäjälle *esitutkintapöytäkirja* syyteharkintaa varten. Rikosasia ei etene esitutkinnasta syyteharkintaan, mikäli esitutkintavaihe osoittaa, ettei rikosta ole tapahtunut, siitä ei ole näyttöä, uhri ei vaadi rangaistusta tai rikoksesta epäillyn henkilöllisyys ei ole selvinnyt. Kuten aiemmin totesin, syyteharkinta käsitellään analyysissä omana kokonaisuutenaan jäljempänä. (Rikosuhripäivystys 2014c.)

Kaavio 2. Esitutkinta

Oikeusministeriön oppaan *Jos joudut rikoksen uhriksi* venäjänkielisessä käännöksessä *Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ* (Oikeusministeriö 2017b) *esitutkinnasta* on käytetty termiä *предварительное следствие*. SJS *Bolšoj juridičeskij slovar'* (SJS 2019c) määrittelee kuitenkin käsitteen *предварительное следствие* olevan rikosprosessissa käsitteen *предварительное расследование* alakäsite, eli yksi *предварительное расследование* tutkinnan muodoista. Yhtenäinen käsittepiirre *esitutkinnan* kanssa käsitteellä *предварительное следствие* on, että molemmat alkavat tehdystä rikosilmoituksesta.

Suomalaisella esitutkinnalla näyttäisi kuitenkin olevan enemmän yhtenäisiä käsitepiirteitä käsitteen *предварительное расследование* kanssa. Molemmat ovat osa rikosprosessia ja sen alakäsitteitä. Samoin *предварительное расследование* määritelmän (SJS 2019c) mukainen tavoite on sama, eli selvittää mahdollinen tapahtunut rikos, sen osapuolet ja kuka rikokseen on syyllistynyt, rikoksesta aiheutunut haitta/vahinko ja vahingon laajuus, sekä selvittää muut asian kannalta oleelliset olosuhteet ja kerätä näyttö.

Laakso (2013, 35) esittää suomi–venäjä poliisisanastossa, että suomalaisesta esitutkinnasta käytettäisiin vastinetta *предварительное расследование*, ja että venäläisen esitutkinnan muotoja voivat olla käsitteet *предварительное следствие* ja *дознание*. Itse päädyin analyysissäni samaan tulokseen, *предварительное следствие* ja *дознание* ovat molemmat käsitteen *предварительное расследование* tutkinnan muotoja eli alakäsitteitä, josta johtuen näitäkin osittaisia vastineita saattaa käännöksissä esiintyä.

Yhteenvetona voin kuitenkin todeta, että venäläiset käsitteet *предварительное следствие* ja *предварительное расследование* sisältävät molemmat samoja piirteitä kuin suomalainen käsite *esitutkinta*, mutta *предварительное расследование* kattaa käsitepiirteineen lähes saman alan vastaten näin laaja-alaisesti suomalaista *esitutkintaa*. Näin ehdotan tässä sanastossa esitutkinnasta käytettäväksi osittaista vastinetta *предварительное расследование*, joka on mielestäni myös selkeä, kuvaava ja helposti ymmärrettävä vastine.

2
fi **esitutkinta**
ru **предварительное расследование**

Tuomioistuinsanaston (2001, 100) antaman määritelmän mukaan *rikosilmoitus* on “*esitutkintaviranomaiselle* tehty ilmoitus epäilystä rikoksesta”. Suomenkieliselle käsitteelle löytyy Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 141§) täysi vastine *заявление о преступлении*. Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2019, 5§) löytyy myös toinen vastine *сообщение о преступлении*, joka myöskin tarkoittaa ilmoittamista rikoksesta. Molemmat vastineet ovat mielestäni kuvaavia ja helposti ymmärrettäviä.

Rikos on oikeuden vastainen teko, josta on säädetty rangaistus (KTS 2019a). Venäjän federaation rikoslaissa (UK RF 14§) *преступление* määritellään rangaistuksen uhalla kielletyksi teoksi, joten käsitteet vastaavat toisiaan. Sisällän analyysiini poikkeuksellisesti myös rikosasian, sillä rikosta ja rikosasiaa pidetään helposti virheellisesti synonyymeinä. Rikosasia tarkoittaa rikosta nimenomaan oikeudenkäyntiasiana eli rikosjuttuna (KTS 2019b). Venäjän

federaation rikosprosessilaissa (UPK RF 5§) *уголовное дело* on nimenomaan oikeudessa käsiteltävä rikosasia, eli vastaa suomenkielistä käsitettä rikosasia.

Esitutkintaviranomaiselle löytyy vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 151§) *орган дознания*. Sen sijaan Laakso (2013, 35) esittää suomi–venäjä poliisisanastossa (2013, 35) vastineeksi *käsitettä орган предварительного расследования (следствия)*, joka taas on loogisesti linjassa aiemmin analysoidun *esitutkinta* termin kanssa. Tästä syystä suosittelen vastineeksi *орган предварительного расследования* tai vielä kuvaavampaa käännösvastinetta *орган, ведущий предварительное расследование*.

Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 26§) *kuulustelusta* käytetään käsitettä *допрос*, joka sisällöllisesti olennaisilta osin vastaa suomalaista käsitettä. Samoin käyttämäni sanakirjat tarjoavat hyvin yksimielisesti kyseistä vastinetta.

Laakson (2013, 59) Poliisisanasto ehdottaa *korvausvaatimukselle* vastinetta *требования возмещения ущерба*, kun taas Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 44§) käsiteltäessä asianomistajan oikeutta rikoksesta aiheutuneisiin korvauksiin, esiintyy käsite *требование о возмещении вреда*. Molemmat vastineet ovat mielestäni helposti ymmärrettäviä ja läpinäkyviä, mutta jälkimmäinen vastine on hieman selkeämmin muotoiltu, joten muotoilen ensin mainitun vastineen sanastoon samalla tavalla, eli muotoon *требование о возмещении ущерба*. Vastineet ovat periaatteessa synonyymejä, mutta Venäjän federaation rikoslaissa (UK 2019, 61§) *возмещение вреда* liitetään henkisiin kärsimyksiin, kun taas *возмещение ущерба* omaisuuteen.

Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 166§) esiintyy *esitutkintapöytäkirjasta* vastine *протокол следственного действия*, joka sisällöllisesti vastaa oleellisin osin suomalaista esitutkintapöytäkirja käsitettä. Kuitenkin sanaston johdonmukaisuuden ja selkeyden vuoksi esitän käytettäväksi vastinetta *протокол предварительного расследования*. Edellä mainittu vastine esiintyy myös Laakson (2013, 35) poliisisanastossa että oikeusministeriön oppaan käännöksessä *Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ* (2017b).

3
fi rikosilmoitus
ru заявление о преступлении
ru сообщение о преступлении

4

fi rikos

ru преступление

5

fi esitutkintaviranomainen

ru орган предварительного расследования

ru орган, ведущий предварительное расследование

6

fi kuulustelu

ru допрос

7

fi korvausvaatimus

ru требование о возмещении вреда (henkinen kärsimys)

ru требование о возмещении ущерба (taloudellinen vahinko)

8

fi esitutkintapöytäkirja

ru протокол предварительного расследования

Kuten piirtämäni käsittekaavio osoittaa, rikokset voidaan jakaa *asianomistajarikoksiin* ja *virallisen syytteen alaisiin rikoksiin*. Molemmille käsitteille löytyi osittainen vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 20§). Suomenkielistä *asianomistajarikosta* vastaa pääpiirteittäin *уголовное дело частного обвинения*, joka Venäjän federaation rikosprosessilain mukaan voidaan ottaa tutkintaan ainoastaan rikoksen uhrin tehtyä rikoksesta ilmoituksen eli ”*уголовное дело, которое возбуждается не иначе как по заявлению потерпевшего*”. Asianomistajarikos on kyseisen lain mukaan vakavuudeltaan vähäinen. Rikoksen tutkinta keskeytyy, jos rikoksen uhri ja rikoksesta epäilty saavat asian soviteltua. (UPK 2018, 20§.) Mielestäni kuitenkin pelkästään sellaisenaan termi *уголовное дело частного обвинения* voi jäädä maallikolle epäselväksi, joten siksi suosittelen käytettäväksi ensisijaisesti edellä mainittua pidempää ja selittävämpää vastinetta hieman luonnollisemmassa muodossa, kuten lakitermien termipankki (LATTER 2019) ehdottaa *уголовное дело, которое возбуждается только по заявлению потерпевшего*.

Venäjän federaation rikosprosessilaissa esiintyy kolme eri rikostyyppiä, joista *уголовное дело частно-публичного обвинения* vastaa osin suomenkielistä käsitettä *virallisen syytteen alainen rikos* sekä osin myös käsitettä *asianomistajarikos*. *Уголовное дело частно-публичного обвинения* on Venäjän federaation rikosprosessilain mukaan rikos, jonka tutkiminen voidaan aloittaa vain rikoksen uhrin tai hänen edustajansa ilmoituksella, mutta sitä ei voida keskeyttää

rikoksen uhrin ja epäillyn saavuttamasta sovinnosta huolimatta. *Уголовное дело частного-публичного обвинения* on luonteeltaan vakava rikos, kuten esimerkiksi pahoinpitely tai seksuaalirikos. (UPK 2018, 20§.) Kolmas rikostyyppi Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 20§) on *уголовное дело публичного обвинения*, joka on ehkäpä selkein vastine käsitteelle *virallisen syytteen alainen rikos*.

9

fi **asianomistajarikos**

ru **уголовное дело, которое возбуждается только по заявлению потерпевшего**

ru **уголовное дело частного обвинения**

10

fi **virallisen syytteen alainen rikos**

ru **уголовное дело публичного обвинения**

Kuten piirtämäni käsittekaavio osoittaa, kuulusteluihin osallistuvat *epäilty*, *uhri* ja *todistaja*. Tuomioistuinsanaston (2001, 102) antaman määritelmän mukaan epäilty on “esitutinnan kohteena oleva henkilö, jota epäillään rikoksesta “. Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 46§) käsite *подозреваемый* vastaa suomalaista käsitettä *epäilty*.

Rikoksen uhrista on oikeusministeriön oppaan käänöksessä *Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ* (Oikeusministeriö 2017b) käytetty vastinetta *жертва преступления*, jota taas ei käytetä Venäjän federaation rikosprosessilaissa. *Жертва преступления* on keinotekoinen vastine, enkä muutoin välttämättä suosittelisi sen käyttöä, sillä venäjän kielessä sana *жертва* yhdistetään enimmäkseen vakaviin rikoksiin. Venäjän federaation rikoslaissa käytetään uhri sanaa puhuttaessa esimerkiksi raiskauksen uhrista *жертва изнасилования* tai väkivallan uhrista *жертва насилия*. Suomenkielinen vastine *rikoksen uhri* puolestaan on enemmän neutraali ja mielletään koskemaan kaikenlaisia rikostyyppisiä. Toisaalta tässä sanastossa *жертва преступления* esiintyy myös Rikosuhripäivystyksen nimessä, joten en voi sivuuttaa tämän vastineen olemassaoloa.

Laakson (2013, 108) poliisisanasto esittää termille rikoksen uhri vastinetta *пострадавший*, joka on mielestäni osuva ja sävyltään neutraali vastine. Myös Venäjän federaation rikosprosessilaki (UPK 2018, 42§) määrittelee *пострадавший* käsitteen siten, että sitä voidaan pitää suomalaisen *rikoksen uhri* käsitteen vastineena, vaikka yhtäältä siinä on myös samoja piirteitä *asianomistaja* käsitteen kanssa, eli käsitteet ovat osittain limittäiset.

Samalla tavalla suomenkieliset käsitteet *rikoksen uhri* ja *asianomistaja* ovat keskenään alaltaan osittain limittäiset eli niillä on samoja piirteitä, mutta synonyymejä ne eivät ole, vaikka arkikielessä niitä saatetaan huolimattomasti käyttää toistensa synonyymeinä. Käsitteet eroavat siten, että rikoksen uhri on alaltaan laajempi kuin asianomistaja. Uhri voi olla myös välillisesti rikoksesta kärsivä henkilö, jolla ei ole oikeutta rikosoikeudelliseen vaateeseen. Asianomistaja taas on henkilö, jota rikos on loukannut ja hänelle annetaan oikeus esittää vaatimuksia rikoksen johdosta. (Minilex 2019a.) Venäjän kielessä on myös hankala selkeästi erottaa nämä kaksi käsitettä toisistaan. Käsite *asianomistaja* on analysoitu tässä työssä vielä erikseen *asianosaisten* yhteydessä.

Tuomioistuinsanaston (2001, 159) antaman määritelmän mukaan *todistaja* on “muu kuin asianosainen tai asiantuntija, jota kuullaan oikeudenkäynnissä asian ratkaisemiseen vaikuttavien seikkojen selvittämiseksi“. Kyseinen määritelmä ymmärtääkseni koskee myös rikosasian esitutkintavaihetta. Suomalaiselle käsitteelle *todistaja* löytyi Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 56§) oleellisilta osin vastaava käsite *свидетель*. *Свидетель* on henkilö, jolla voi olla tietoa sellaisista olosuhteista, jotka ovat merkityksellisiä rikoksen ratkaisemiseksi. Lain mukaan *todistaja* ei myöskään voi olla asianosainen. (UPK 2018, 56§.) Myös tutkielmassani käyttämäni sanakirjalähteet ehdottivat yksimielisesti todistajalle kyseistä vastinetta.

11

fi epäilty

ru подозреваемый

12

fi rikoksen uhri

ru потерпевший

ru жертва преступления

13

fi todistaja

ru свидетель

Kuulustelupöytäkirjalle löytyi Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 190§) vastine *протокол допроса*. Vastine on mielestäni selkeä, ymmärrettävä ja johdonmukainen. Myös mainitsemani muut toissijaiset lähteet tarjoavat yksimielisesti samaa vastinetta.

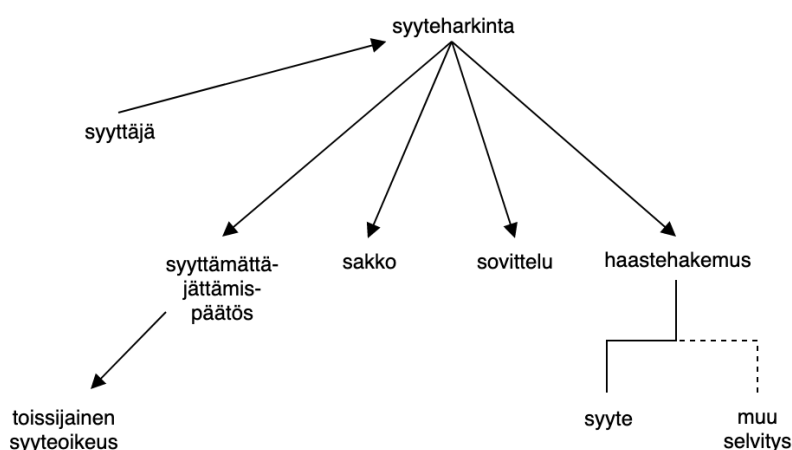
14

fi kuulustelupöytäkirja

ru протокол допроса

6.1.2 Syyteharkinta

Kuten syyteharkinta-käsittekaavio havainnollistaa, *syyteharkinta* on *syyttäjän* toteuttamaan harkintaan perustuva toimenpide, jonka hän suorittaa tutustumalla esitutkimateriaaliin. Syyttäjä voi joko tehdä asiassa *syyttämättäjättämispäätöksen*, määrätä *sakon*, ohjata *sovitteluun* tai syyttää eli laatia *haastehakemuksen*, jolloin asia siirtyy käräjäoikeuden käsiteltäväksi. *Syyte* on nostettava, kun on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyydestä. (Rikosuhripäivystys 2014d.)

Kaavio 3. Syyteharkinta

Tuomioistuinsanaston (2001, 104) antaman määritelmän mukaan syyteharkinta on “syyttäjän arviointi siitä, antaako epäillyn rikoksen johdosta toimitettu esitutkiminta aiheutta syyttäjän toimenpiteisiin”. Oikeusministeriön oppaan *Jos joudut rikoksen uhriksi* venäjänkielisessä käännöksessä Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ (Oikeusministeriö 2017b) *syyteharkinnasta* on käytetty termiä *возбуждение обвинения*. Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 146§) löytyy osittainen vastine *постановление о возбуждении уголовного дела*, joka on rikosoikeudenkäynnin aloittamista koskeva päätös. Kumpikaan yllämainituista vastineista ei erityisemmin korosta toimenpiteen harkinnanvaraisuutta ja prosessia, joka on mielestäni yksi oleellisin käsitteen piirre, siksi ne eivät mielestäni ole riittävän kuvaavia ja selkeitä.

Sen sijaan Laakson (2013, 122) suomi–venäjä poliisisanastossa *syyteharkinta* on selitetty auki seuraavasti: “*рассмотрение материалов предварительного следствия в целях изучения оснований для предъявления обвинения*” tai “*принятие процессуального решения о предъявлении обвинения*”. Edellä mainituista Laakson esittämistä kahdesta määritelmä

vaihtoehdosta mielestäni paras on ensin mainittu vaihtoehto, sillä se kuvaa parhaiten syyttäjän toimenpidettä. Kuitenkin selkein vastine on mielestäni lakitermien termipankin (LATTER 2019) vastine *рассмотрение вопроса о предъявлении обвинения*.

15

fi **syyteharkinta**

ru **рассмотрение вопроса о предъявлении обвинения**

Tuomioistuinsanaston (2001, 88) antaman määritelmän mukaan *syyttäjä* on “valtion virkamies, joka voi vaatia tuomioistuimessa rangaistusta rikoksesta”. Venäjän federaation rikosprosessilain (UPK, 246§) mukaan *обвинитель* on syyttäjä, jonka osallistuminen oikeuden istuntoon on välttämätöntä ja joka voi kieltäytyä syyttämästä, mikäli tulee tutkinnan aikana vakuuttuneeksi siitä, ettei esitetty näyttö ole rikoksesta syytettyä vastaan riittävä. Näin ollen myös käsitteen *обвинитель* voidaan katsoa oleellisin osin vastaavan suomalaista käsitettä *syyttäjä*.

16

fi **syyttäjä**

ru **обвинитель**

Syyttämättäjättämispäätös on yksi mahdollinen syyteharkinnan lopputulos, jossa syyttäjä arvioi, ettei rikoksesta ole riittävästi näyttöä eli todisteita, jolloin syyttäjä päättää jättää syytteen nostamatta (Rikosuhripäivystys 2014e). Laakson (2013, 122) suomi–venäjä poliisisanasto esittää *syyttämättäjättämispäätökselle / syyttämättä jättämiselle* vastinetta *непредъявление обвинения*. Myös Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 246§) esiintyy eri muodoissa käsite *предъявление обвинения*, muun muassa kieltosanan yhteydessä syyttämättä jättämisen merkityksessä, jolloin käsitettä *непредъявление обвинения* voi pitää vastineena syyttämättäjättämispäätökselle tai syyttämättä jättämiselle. Kuitenkin lakitermien termipankin (LATTER 2019) vastine *отказ от предъявления обвинения* on mielestäni muotoiltu selkeimmin ja on myös helposti ymmärrettävä.

Tuomioistuinsanaston (2001, 203) antaman määritelmän mukaan *sakko* on “rangaistus, jonka sisältönä on jonkin rahamäärän suorittaminen valtiolle”. Venäjän federaation rikoslaissa (UK 2018, 46§) käsite *штраф* vastaa oleellisin osin suomalaista käsitettä *sakko*. Käsite *штраф* tarkoittaa rahallista rangaistusta, jonka suuruus riippuu rikoksen vakavuudesta (UK 2018, 46§).

Sovittelu on keino yrittää ratkaista oikeusriita tuomion asemasta sovittelemalla eli tekemällä sovinto. Lievemmissä rikoksissa mahdollinen sovinto voi johtaa

syöttämättäjättämispäätökseen. Vakavissa rikoksissa syyttäjä voi nostaa syytteen siitä huolimatta, että osapuolet onnistuvat tekemään sovinnon. (Rikosuhripäivystys 2014f.) Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, §) *sovittelusta* käytetään käsitettä *примирение*, joka sisällöllisesti olennaisilta osin vastaa suomalaista käsitettä. Venäjän federaation rikosprosessilain (UPK 2018, 25§) mukaan vähäisissä tai keskitörkeissä rikosasioissa rikosasian eteneminen voidaan keskeyttää, jos rikoksesta epäilty ja asianomistaja sovittelevat teon ja sopivat rikoksesta aiheutuneiden haittojen korvaamisesta asianomistajalle. Sen sijaan vakavampien rikosten sovittelu ei vapauta rikosoikeudellisesta vastuusta, vaan asia käsitellään siitä huolimatta tuomioistuimessa (UPK 2018, 20§).

Sen sijaan oikeusministeriön oppaan *Jos joudut rikoksen uhriksi* käänöksessä *Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ* (Oikeusministeriö 2017b) *sovittelusta* käytettiin termiä *медуация*, jota Venäjän laissa ei esiinny. *Медуация* lienee johdos englannin kielisestä käsitteestä *mediation*, joka siis on englanninkielinen vastine käsitteelle *sovittelu*. Käsitteenä *медуация* ei ole selkeä ja ymmärrettävä venäjänkieliselle, joten en suosittelen sitä käytettävän *sovittelusta* puhuttaessa.

Tuomioistuinsanaston (2001, 109) antaman määritelmän mukaan *haastehakemus* on “hakemus, jolla kanne tai syyte nostetaan ja jolla tuomioistuinta pyydetään antamaan haaste riita- tai rikosasiassa”. Riita-asian haastehakemuksessa ilmoitetaan muun muassa kantajan vaatimukset, niiden perusteet, todisteet ja se, mitä todisteilla aiotaan näyttää toteen. Rikosasian haastehakemuksessa ilmoitetaan muun muassa rikoksesta epäilty, kuvaus teosta, josta vaaditaan rangaistusta, asianomistajien vaatimukset, todisteet ja se, mitä todisteilla aiotaan näyttää toteen. (mp.)

Haastehakemukselle löysin vastineen *исковое заявление* Venäjän federaation siviiliprosessilaista *Graždanskij processual’nyj kodeks Rossijskoj Federacii* (GPK RF 2018, 131§). Venäläinen käsite *исковое заявление* vastaa pääosin suomalaista käsitettä *haastehakemus*. Haastehakemuksesta käy ilmi kantajan sekä vastaajan nimi ja osoitetiedot, kantajan vaateet sekä rikos/rikkomus josta haaste on nostettu. Haastehakemuksessa tulee olla myös osoitettuna oikeudenkäynnissä käytettävä todistusaineisto, joten käsitteitä voidaan pitää toistensa vastineina. (GPK RF 2018, 131§.)

17

fi syyttämättäjättämispäätös

ru отказ от предъявления обвинения

18

fi **sakko**

ru **штраф**

19

fi **sovittelu**

ru **примирение**

20

fi **haastehakemus**

ru **исковое заявление**

Tuomioistuinsanaston (2001, 105) antaman määritelmän mukaan *syyte* on “syyttäjän tai asianomistajan tuomioistuimessa esittämä vaatimus tuomiosta rikosasiassa”. Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 5§) syytteestä käytetään käsitettä *обвинение*.

21

fi **syyte**

ru **обвинение**

Asianomistajalla on niin sanottu *toissijainen syyteoikeus*, jos syyttäjä jättää asiassa syytteen nostamatta. Asianomistaja voi harkintansa mukaan itse nostaa syytteen ja viedä asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämän asianomistaja tekee omalla vastuullaan. Mikäli asianomistaja häviää jutun, joutuu hän maksamaan sekä omat että vastapuolen oikeudenkäyntikulut. (Rikosuhripäivystys 2014d.)

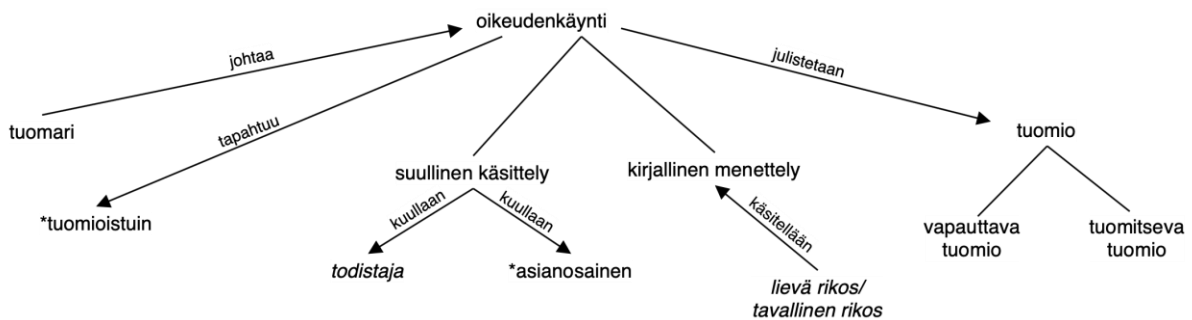
Venäjän federaation laeista en löytänyt vastaavaa termiä, koska ilmeisesti sitä ei ole olemassa. Venäjän federaation rikosprosessilain (UPK RF 124§, 125§) mukaan asianomistaja voi tehdä valituksen syyttäjän syyttämättäjäyttämispäätöksestä, jolloin asia tutkitaan uudelleen. Mikäli asiassa on tehty virhe, voidaan syyte nostaa (UPK RF 124§, 125§). Näin ollen ymmärsin, että asianomistaja ei voi itse nostaa syytettä omalla vastuulla ja näin viedä asiaa oikeuden käsiteltäväksi.

En löytänyt selkeää vastinetta myöskään toissijaisesta aineistostani, joten ehdotan termin selittämistä auki seuraavasti: *В случае, если обвинитель отказывается в возбуждении обвинения, потерпевшая сторона имеет право выдвинуть и поддерживать обвинение в суде самостоятельно*. Edeltävän voi vielä tiivistää selkeämmin muotoon *право самостоятельного выдвижения обвинения истцом*.

6.1.3 Oikeudenkäynti

Oikeudenkäynti-käsittekaaviosta tuli niin laaja, että selkeyden vuoksi analysoin termit *tuomioistuimien* ja *asianosainen* alakäsitteineen omina kokonaisuuksinaan jäljempänä. Sen vuoksi kyseiset termit ovat merkitty kaavioon asteriskilla. Käsite *todistaja* on analysoitu luvussa Esitutkinta, en siis analysoi sitä enää tässä yhteydessä.

Kuten piirtämäni käsittekaavio havainnollistaa, *oikeudenkäynti* on *tuomioistuimessa* tapahtuva asian käsittely, jota johtaa tuomari. Oikeus kutsuu asianosaiset *suulliseen käsittelyyn*, jossa asian osapuolia ja *todistajia* kuullaan. Lievemmat rikosasiat voidaan ratkaista myös ilman suullista käsittelyä *kirjallisessa menettelyssä*, jossa asia ratkaistaan kirjallisen aineiston perusteella. Lopulta oikeus julistaa *tuomion*, eli päätöksen asiassa. (Rikosuhripäivystys 2014g.)

Kaavio 4. Oikeudenkäynti

Tuomioistuinsanaston (2001, 78) antaman määritelmän mukaan oikeudenkäynti on “tuomioistuimessa tapahtuva asian käsitteleminen ja ratkaiseminen”. Suomalaiselle käsitteelle *oikeudenkäynti* löytyy vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§) *судебное разбирательство*, joka tarkoittaa istuntoa käräjäoikeuden, hovioikeuden ja korkeimman oikeuden tuomioistuimissa. SJS *Bolšoj juridičeskij slovar'* (SJS 2019d) määrittelee käsitteen *судебное разбирательство* rikosprosessin tärkeimmäksi vaiheeksi, jossa rikoksesta syytetty henkilö todetaan joko syylliseksi ja hänelle annetaan soveltaen laissa määritelty rangaistus tai hänet todetaan syyttömäksi. Näin ollen voidaan katsoa käsitteiden oleellisin osin vastaavan toisiaan.

Laakson (2013, 88) poliisisanasto esittää *oikeudenkäynnin* vastineeksi edellä mainitun lisäksi termiä *судебный процесс* ja *судопроизводство*, jotka molemmat esiintyvät Venäjän federaation rikosprosessilaissa. En kuitenkaan löytänyt kyseisille termeille selkeitä määritelmiä, joita itse olisin täysin ymmärtänyt. Käsite *судебный процесс* kuitenkin kuulostaa oikealta ja ymmärrettävältä vastineelta, joten uskallan lisätä sen sanastoon.

23

fi **oikeudenkäynti**
ru **судебное разбирательство**
ru **судебный процесс**

Tuomari on tuomioistuimen kokoonpanoon kuuluva henkilö, joka tuomioistuimen jäsenenä käsittelee ja ratkaisee sen käsiteltäväksi saatetut asiat (EIF 1995, 718). Suomalaiselle käsitteelle *tuomari* löytyy vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§) *судья* tarkoittaa henkilöä, jolla on valta jakaa oikeutta. Kaikki käyttämäni lähteet tarjoavat yksimielisesti tuomarille kyseistä vastinetta.

24

fi **tuomari**
ru **судья**

Tuomioistuinsanaston (2001, 144) antaman määritelmän mukaan *suullinen käsittely* on “oikeudenkäyntimenettelyn mahdollinen vaihe, jossa kuullaan asianosaisia, todistajia tai asiantuntijoita”. Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 157§) käsite *устное разбирательство дела* esiintyy käsiteltäessä käsittelyn välittömyyttä ja suullisuutta. Siinä tähdennetään, että tuomioistuin on velvollinen kuulemaan osapuolten todistelut ja kolmansien osapuolten lausumat (UPK 2018, 157§). Näin ollen voidaan katsoa käsitteiden oleellisin osin vastaavan toisiaan.

Tuomioistuinsanaston (2001, 80) antaman määritelmän mukaan *kirjallinen menettely* on “oikeudenkäyntimenettely, johon ei kuulu suullista käsittelyä”. En löytänyt suomenkieliselle käsitteelle *kirjallinen menettely* vastinetta Venäjän laeista, mutta sen sijaan löysin mielestäni ymmärrettävät ja selkeät vastineet Laakson (2013, 58) suomi–venäjä poliisisanastosta *процедура письменного судебного разбирательства* ja oikeusministeriön oppaasta *Jos joudut rikoksen uhriksi* käännöksestä (Esli vy okazalis zertvoj prestupleniâ 2017b) *письменная процедура*.

25

fi **suullinen käsittely**

ru **устное разбирательство дела**

26

fi **kirjallinen menettely**

ru **процедура письменного судебного разбирательства**

ru **письменная процедура**

Tuomioistuinsanaston (2001, 80) antaman määritelmän mukaan *tuomio* on “yleisen tuomioistuimen ja eräiden erityistuomioistuinten antama pääasiaa koskeva ratkaisu riita- tai rikosasiassa”. Tuomiosta laaditaan asiakirja, joka sisältää asian käsittelytiedot, perustelut ja tuomiolauselman (mp). Tuomio on joko *vapauttava tuomio* tai *tuomitseva tuomio*. Suomalaiselle käsitteelle *tuomio* löytyy vastine *приговор* Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§). Venäjän federaation rikosprosessilain mukaan *приговор* on oikeuden antama ratkaisu rikosasioissa syytetyn syyttömyydestä tai syyllisyydestä, joka on joko vapauttava tai tuomitseva. Näin ollen suomalainen käsite *tuomio* on alaltaan hieman laajempi käsittäen sisäänsä myös oikeuden antaman ratkaisun riita-asioissa. Venäjällä siviilioikeuden ratkaisuksista ei saa käyttää termiä *приговор*.

Suomalaisille käsitteille *vapauttava tuomio* ja *tuomitseva tuomio* löytyvät vastineet Venäjän rikosprosessilaista. Kyseisen lain mukaan tuomitseva tuomio *обвинительный приговор* ei voi perustua olettamuksiin. *Vapauttava tuomio оправдательный приговор* julistetaan mikäli syytetty ei ole osallistunut rikokseen tai tapahtunutta rikosta ei voida näyttää toteen. (UPK 2019, 302§.)

27

fi **tuomio**

ru **приговор (rikosasioissa)**

ru **решение (riita-asioissa)**

28

fi **tuomitseva tuomio**

ru **обвинительный приговор**

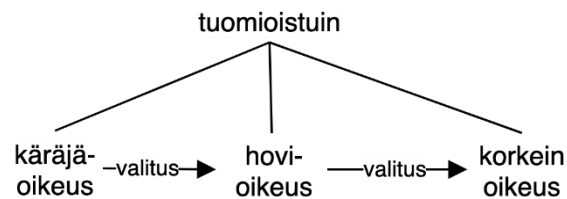
29

fi **vapauttava tuomio**

ru **оправдательный приговор**

Tuomioistuin-käsitteekaavio havainnollistaa tuomioistuinjärjestelmän kolmiportaisuutta rikosoikeudenkäynnissä. *Tuomioistuimia*, joissa rikosasioita käsitellään, on kolme:

käräjäoikeus, *hovioikeus* ja *korkein oikeus*. Kaikille kolmelle tuomioistuimelle löytyi vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§). Nuolet kaaviossa osoittavat, että käräjäoikeuden tuomiosta on mahdollista valittaa hovioikeuteen ja hovioikeuden tuomiosta on mahdollista hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta (Rikosuhripäivystys 2014g).

Kaavio 5. Tuomioistuin

Tuomioistuin on valtion viranomainen, oikeudenhoidon elin, jonka päätehtävänä on käyttää tuomiovaltaa riita-, rikos- ja hallintoasioissa (KTS 2019c). Suomalaiselle käsitteelle *tuomioistuin* löysin termivastineen *суд* sanakirjasta *Bol'shoj juridičeskij slovar'* (SJS 2019d), jonka määritelmän olennaisin osin vastaa tuomioistuimen suomenkielistä määritelmää. Myös muut käyttämäni sanakirjalähteet ehdottavat yksimielisesti *tuomioistuimen* vastineeksi termiä *суд*.

30
fi **tuomioistuin**
ru **суд**

Tuomioistuinsanaston (2001, 20) antaman määritelmän mukaan *käräjäoikeus* on “ensimmäisen oikeusasteen yleinen tuomioistuin”. Suomalaiselle käsitteelle *käräjäoikeus* löytyy vastine *суд первой инстанции* Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§). Venäjän federaation rikosprosessilain mukaan käsite *суд первой инстанции* on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka on käsittelemässään rikosasiassa toimivaltainen tekemään päätöksen ja antamaan asiassa tuomion.

Tuomioistuinsanaston (2001, 57) antaman määritelmän mukaan *hovioikeus* on “toisen oikeusasteen yleinen tuomioistuin” Se käsittelee valitukset ja kantelut alioikeuden eli käräjäoikeuden ratkaisusta (mp). Venäjän federaation rikosprosessilain (UPK 2018, 5§) mukaan *суд второй инстанции* on nimensä mukaisesti toisen oikeusasteen tuomioistuin ja myös valitusaste oikeus kuten hovioikeus.

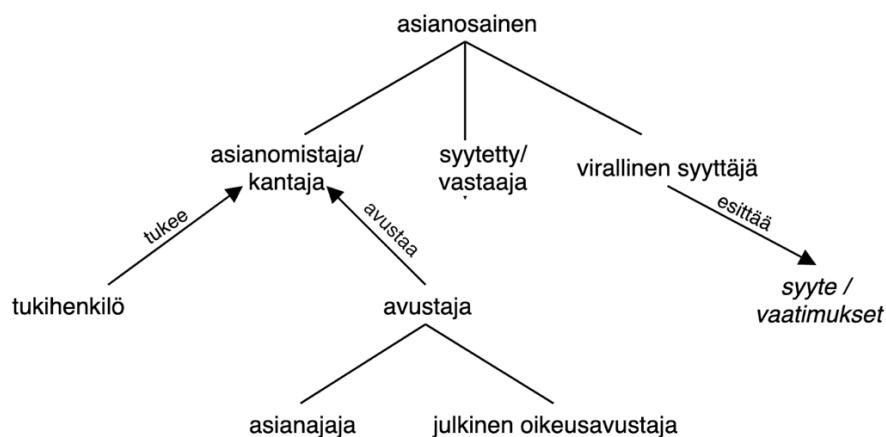
Korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa täyttäen samanaikaisesti valvontavelvollisuutensa ratkaisemalla pääsääntöisesti rikos- ja riita-asioita, jotka ovat muutoksenhakuteitse saapuneet hovioikeuksista (EIF 1995, 187). Laakson (2013, 65) suomi–venäjä poliisisanasto esittää *korkeimmalle oikeudelle* vastineeksi käsitettä *Верховный суд*. Sama käsite löytyy myös Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§), jonka määritelmän mukaan *Верховный суд* tarkastelee valvontamenettelyssä alemmista oikeuksista valitusteitse tulleet päätökset. Vielä selkeämmin *Верховный суд* on määritelty sanakirjassa *Bol'soj juridičeskij slovar'* (SJS 2019e), jonka mukaan *Верховный суд* on valtion korkein oikeuslaitos ja korkein valitusaste, jonne valitetaan alempien tuomioistuinten tuomareiden päätöksistä. Näin ollen sitä voidaan pitää suomalaisen käsitteen *korkein oikeus* vastineena.

31
fi **käräjäoikeus**
ru **суд первой инстанции**

32
fi **hovioikeus**
ru **суд второй инстанции**

33
fi **korkein oikeus**
ru **Верховный суд**

Kuten piirtämäni asianosaiset-käsittekaavio havainnollistaa, *asianosaisia* rikos- ja riita-asian käsittelyssä ovat *asianomistaja/kantaja*, *syytetty/vastaaja* sekä *syyttäjä/virallinen syyttäjä*. Lisäksi kaavio havainnollistaa *tukihenkilön* ja *avustajan* suhdetta asianomistajaan nähden, sekä esittelee kaksi yleisintä avustajatyyppeä eli *asianajajan* sekä *julkisen oikeusavustajan*.

Kaavio 6. Asianosainen

Tuomioistuinsanaston (2001, 85) antaman määritelmän mukaan *asianosainen* on “henkilö, jonka nimissä oikeutta käydään”. Asianosaisia eri asioissa voivat olla esimerkiksi kantaja, vastaaja, asianomistaja, syyttäjä, syytetty ja muutoksenhakija (mp). Laakson (2013, 27) suomi–venäjä poliisisanastossa *asianosaisen* vastineena on käytetty käsitteitä *сторона* ja *участник*. Laakso tarkentaa sanastossaan, että käsitettä *сторона* käytetään siviilioikeudessa ja käsitettä *участник* puolestaan rikosoikeudessa. Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 5§) on molemmat käsitteet ja ne esitetään toistensa synonyymeina. Venäjän federaation rikosprosessilain mukaan käsitteet *сторона* ja *участник* ovat rikosoikeudenkäynnin osapuolia (UPK 2018, 5§). Täten *asianosaisesta* voidaan mielestäni käyttää molempia vastineita. Lakitermien termipankista (LATTER 2019) löytyy myös vastine *участник дела*, joka lienee vielä selkeämpi vastine kuin pelkkä *участник*.

34

fi **asianosainen**

ru **сторона**

ru **участник дела**

Tuomioistuinsanaston (2001, 88) antaman määritelmän mukaan *asianomistaja* on “asianosainen, joka on syytteessä tarkoitetun rikoksen uhri”. Kuten aiemmin totesin käsitteen *rikoksen uhri* kohdalla, Venäjän federaation rikosprosessilaki (UPK 2018, 42§) määrittelee *потерпевший* käsitteen siten, että sitä voidaan pitää yhtäläältä suomalaisen *asianomistajan* käsitteen vastineena. *Kantaja* on termi, jota käytetään riita-asioiden yhteydessä (Emt, 86). Suomenkieliselle termille *asianomistaja* löytyi vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 44§) *гражданский истец*, joka on joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jolla on vaateita rikoksesta aiheutuneesta vahingosta. Venäjän federaation siviiliprosessilaista *Graždanskij processual’nyj kodeks Rossijskoj Federacii* (GPK RF 2018, 38§) löytyy myös vastine *истец*, joka kyseisen lain mukaan on siviiliprosessissa kantaja.

Tuomioistuinsanaston (2001, 89) antaman määritelmän mukaan *syytetty* on “asianosainen, jolle vaaditaan tuomioistuimessa rangaistusta epäillyn rikoksen johdosta”. Suomenkieliselle termille *syytetty* löytyi vastine Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 47§) *обвиняемый*, sekä Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§) *подсудимый*, joka mielestäni on myös ymmärrettävä vastine. Vastaavasti termiä *vastaaja* käytetään riita-asioiden yhteydessä (mp). Venäjän federaation siviiliprosessilaista *Graždanskij processual’nyj kodeks Rossijskoj* (GPK RF 2018, 38§) löytyy myös vastine *ответчик*, joka kyseisen lain mukaan on

siviiliprosessissa *vastaaja*. Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 54§) *vastaajasta* käytetään vastinetta *гражданский ответчик*.

Tuomioistuinsanaston (2001, 88) antaman määritelmän mukaan *virallinen syyttäjä* on “valtion virkamies, joka voi vaatia tuomioistuimessa rangaistusta rikoksesta”. Suomalaiselle käsitteelle löytyy vastine *государственный обвинитель* Venäjän federaation rikosprosessilaista (UPK 2018, 5§).

35
fi **asianomistaja** (rikosasiassa)
ru **потерпевший**
ru **гражданский истец**

36
fi **kantaja** (riita-asiassa)
ru **истец**

37
fi **syytetty** (rikosasiassa)
ru **обвиняемый**
ru **подсудимый**

38
fi **vastaaja** (riita-asiassa)
ru **ответчик**
ru **гражданский ответчик**

39
fi **virallinen syyttäjä**
ru **государственный обвинитель**

Tukihenkilö on henkilö, joka on siveellisyys- tai väkivaltarikoksen asianomistajan henkisenä tukena esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Varsinainen oikeudenkäynnissä avustaminen ei kuulu tukihenkilön tehtäviin. (Rikosuhripäivystys 2014a.) Venäläisestä lainsäädännöstä en vastinetta löytänyt, mutta oikeusministeriön oppaassa *Jos joudut rikoksen uhriksi* venäjänkielisessä käännöksessä (Oikeusministeriö 9.5.2017a) esiintyy vastine *сопровождающее лицо*, joka ei kuitenkaan ole riittävän selkeä ja kuvaava. Käsite *tukihenkilö* lieneekin viisainta avata selittävämmällä vastineella *лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему*.

40
fi **tukihenkilö**
ru **лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему**

Löysin oikeusministeriön venäjänkielisestä oppaasta *Informaciâ pravovoj pomoši* (Oikeusministeriö 2014) suomenkielisessä järjestelmässä käytetyille oikeudelliselle avustajalle keinotekoisen vastineen *юридический специалист*. Mielestäni kuitenkin selkein vastine löytyy lakitermien termipankista (LATTER 2019) *юридический помощник*.

41

fi **avustaja (oikeudellinen)**

ru **юридический помощник**

Tuomioistuinsanaston (2001, 94) antaman määritelmän mukaan asianajaja on “oikeustieteellisen tutkinnon ja asianajajatutkinnon suorittanut henkilö, joka antaa lainopillisia neuvoja ja avustaa oikeudellisissa asioissa”. Suomessa asianajaja on suojattu ammattinimike, jota saavat käyttää vain Suomen Asianajajaliittoon kuuluvat ja sen valvonnassa toimivat henkilöt (mp). Kaikki käyttämäni sanakirjalähteet tarjoavat suomalaiselle käsitteelle *asianajaja* vastineeksi termiä *адвокат*, joka on määritelty selkeimmin *Bol'šoj juridičeskij slovar'* (SJS 2019a). Edellä mainitun lähteen mukaan *адвокат* on henkilö, joka tarjoaa oikeudellista neuvontaa ja ajaa tuomioistuimessa asiakkaansa etua. Hänellä on korkeampi oikeustieteellinen koulutus ja kokemusta juristin tehtävistä vähintään kaksi vuotta. Lisäksi hänet on hyväksytty asianajajaliiton jäseneksi. Termi *адвокат* vastaa oleellisin osin suomalaista käsitettä, vaikka suomalaiselta *asianajajalta* vaaditaan enemmän työkokemusta, eli vähintään neljä vuotta ja lisäksi häneltä vaaditaan erillinen asianajotutkinto. Termejä voidaan kuitenkin pitää toistensa vastineina muutamista eroavista käsittepiirteistä huolimatta. Termi *адвокат* esiintyy useasti muun muassa Venäjän federaation rikosprosessilaissa (UPK 2018, 45§). Lisäksi oikeusministeriön venäjänkielisessä oppaassa *Informaciâ pravovoj pomoši* (Oikeusministeriö 2014) asianajajasta on käytetty vastinetta *адвокат*.

Tuomioistuinsanaston (2001, 95) antaman määritelmän mukaan yleinen oikeusavustaja, eli julkinen oikeusavustaja on “oikeusaputoimistossa työskentelevä lakimies” Oikeusaputoimistot ovat valtion ylläpitämiä toimistoja, joissa annetaan neuvoja ja apua oikeusasioissa. (mp). Eri sanakirjalähteet tarjoavat eri vastineita suomalaiselle termille julkinen / yleinen oikeusavustaja. Laakson (2013, 156) suomi–venäjä poliisisanasto tarjoaa termin *судебный помощник*, jota ei kuitenkaan löydy Venäjän federaation laeista. Myöskään *Bol'šoj juridičeskij slovar'* ei sisällä edellä mainittuja termejä. Sen sijaan oikeusministeriön venäjänkielisessä oppaassa *Informaciâ pravovoj pomoši* (Oikeusministeriö 2014) julkisesta oikeusavustajasta on käytetty keinotekoista vastinetta *государственный юридический помощник*, joka on mielestäni ymmärrettävä ja kuvaava vastine.

42

fi asianajaja

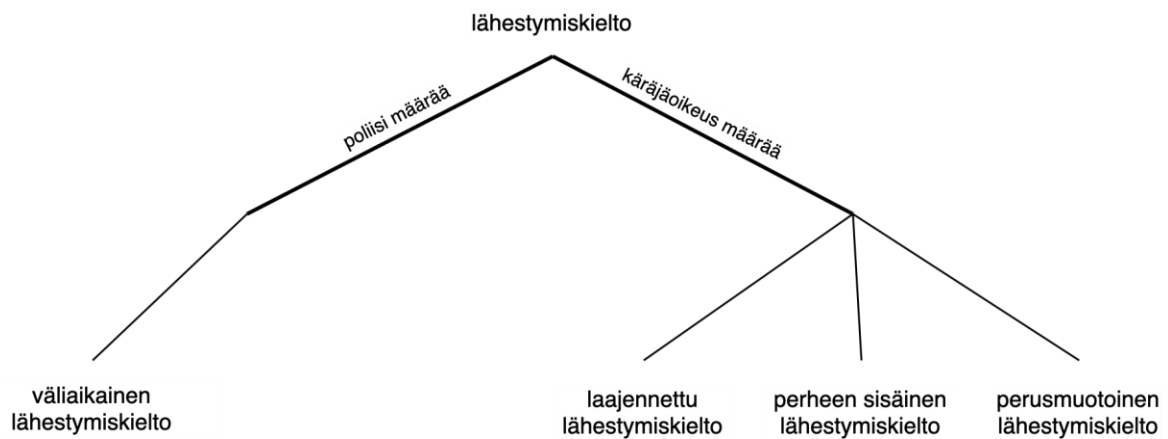
ru адвокат

43

fi julkinen oikeusavustaja

ru государственный юридический помощник

6.2 Lähestymiskielto

Kaavio 7. Lähestymiskielto

Lähestymiskielto on rikosoikeudellinen turvatoimi, joka voidaan määrätä tapauskohtaisesti voimaan tarvittavassa muodossa. Käytännössä se tarkoittaa, että henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamiseksi voidaan jotakuta toista kieltää ottamasta häneen yhteyttä. Alla olevassa lähestymiskielto-käsittekaaviossa erotetaan yhdeksi lähestymiskiellon muodoksi akuuteissa tapauksissa määrättävä *heti voimaan tuleva väliaikainen lähestymiskielto*, sillä sen määrää poliisi, joskin tällekin määräykselle tulee pikimmiten hakea vahvistus käräjäoikeudelta. Käytännössä muut lähestymiskiellon muodot haetaan poikkeuksetta käräjäoikeudelta, jossa lähestymiskieltohakemus käsitellään kiireellisenä rikosasian tavoin oikeudenkäynnissä. (Oikeusministeriö 2012).

Lähestymiskielto-käsittekaavion piirtäminen ei ollut yksiselitteistä, sillä lähestymiskielto määrätään voimaan aina tapauskohtaisesti tietyksi ajaksi, enintään kuitenkin vuodeksi, mutta tarvittaessa kieltoa voidaan jatkaa uudelleen käräjäoikeuden käsittelyssä. Tästä poikkeuksena on *perheen sisäinen lähestymiskielto*, joka voidaan määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi, mutta tapauskohtaisesti kielto voidaan uudistaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Lisäksi lähestymiskiellot voivat ilmetä osin myös limittäisinä, sillä myös perheen sisäinen

lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna. (Oikeusministeriö 2012). Käsittekaaviossa en ole huomioinut lähestymiskellon kestoa enkä mahdollisia yhdistelmä muotoja.

Venäläisessä lainsäädännössä ei ole olemassa lähestymiskieltoa vastaavaa toimenpidettä, mutta oikeusministeriön oppaan *Lähestymiskielto* venäjänkielisessä käännöksessä *Zapret na približenie* (Oikeusministeriö 2010a) *lähestymiskiellosta* on käytetty käännösvastinetta *zapret na približenie*. Myös Laakson (2013, 76) suomi–venäjä poliisisanastossa käytetään kyseistä käännösvastinetta, joten oletan ilmauksen olevan jokseenkin käyttöön vakiintunut vastine viitattaessa nimenomaan suomalaisen järjestelmän *lähestymiskieltoon*.

Näinpä suosittelen kaikista muistakin lähestymiskiellon muodoista käytettäväksi kyseisen oikeusministeriön oppaan (Oikeusministeriö 2010b) venäjänkielisestä käännöksestä löytämiäni käännösvastineita. Perustelen tämän sillä, että kaikki käännösvastineet sisältävät käsitteen *zapret na približenie*, jonka on käyttöön vakiintunut ja helposti ymmärrettävä. Lisäksi käännösvastineet kuvaavat hyvin lähestymiskiellon ja sen eri muotojen sisältöjä.

44

fi **lähestymiskielto**
ru **запрет на приближение**

Väliaikainen lähestymiskielto on poliisin akuutisti määräämä lähestymiskielto, tilanteen niin vaatiessa, esimerkiksi, kun poliisi on poistanut uhkaavasti käyttäytyneen henkilön kotoaan ja ottanut hänet säilöön, ja kun rikoksen uhka on todennäköinen vielä säilöstä pääsemisen jälkeenkin. (Oikeusministeriö 2012).

45

fi **väliaikainen lähestymiskielto**
ru **временный запрет на приближение**

Perusmuotoisessa lähestymiskiellossa kieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä eikä muutenkaan ottaa tähän yhteyttä tai sitä yrittää; suojattavaa henkilöä ei saa myöskään seurata tai tarkkailla. Lakitermien termipankista (LATTER 2019) löytyy mielestäni hieman paremmin muotoiltu vastine *базовый запрет на приближение*. *Laajennetussa lähestymiskiellossa kieltoon* määrätty henkilö ei myöskään saa oleskella tietyllä alueella, suojattavan henkilön vakituisen asunnon, loma-asunnon, työpaikan tai muun niihin rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä. *Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa kieltoon* määrätyn henkilön on poistuttava yhteisestä asunnosta eikä hän saa palata sinne; hän ei

myöskään saa tavata, eikä muutoinkaan ottaa yhteyttä kiellolla suojattavaan henkilöön; kiellettyä on myös henkilön seuraaminen ja tarkkailu. (Oikeusministeriö 2012.)

46

fi **perusmuotoinen lähestymiskielto**
ru **базовый запрет на приближение**

47

fi **laajennettu lähestymiskielto**
ru **расширенный запрет на приближение**

48

fi **perheen sisäinen lähestymiskielto**
ru **запрет на приближение в отношении члена семьи**

7 Päätelmät

Tämän tutkielman tavoitteena oli laatia Rikosuhripäivystyksen tukihenkilön asiakastyön tueksi sanasto liittyen rikosprosessiin sekä niihin teemoihin, mitä tukisuhteissa yleisimmin käsitellään. Tarkoituksena oli tutkia mitkä ovat suomalaisen rikosprosessin ydinsanaston venäläiset vastineet ja pohtia vastineiden käyttökelpoisuutta sanaston käyttötarkoitukseen nähden. Yksi tutkielmani haasteista olikin löytää aineistosta käyttökelpoisia termivastineita nimenomaan asiantuntijan ja maallikon välisen viestinnän tueksi.

Sanaston johdonmukaisuus ja loogisuus nousi yhdeksi perusteeksi valikoidessani sanastoon sopivia termivastineita. Usealle termille oli tarjolla synonyymisiä vaihtoehtoja. Esimerkiksi termien *esitutkinta*, *esitutkintaviranomainen* ja *esitutkintapöytäkirja* kohdalla oli loogista, että *esitutkinta* toistui venäjänkielisissä vastineissa kuten termien suomenkielisissä vastineissa. Toisaalta sisällytin sanastoon myös joitakin selkeitä ymmärrettäviä synonyymejä, koska on tärkeää tiedostaa ja tuoda esille, että myös muita vastineita saattaa esiintyä venäjänkielille käännytyissä oppaissa ja teksteissä.

Aloittaessani tutkielmaa oletin, ettei suomalaisen järjestelmän käsitteistölle ole helppo löytää vastineita venäjänkielestä, sillä lakitermeille vain harvoin, jos koskaan, löytyy täydellisiä vastineita. Tässä mielessä olettamukseni osuikin oikeaan, sillä suurin osa löytämistäni vastineista on osittaisia vastineita. Joidenkin termien kohdalla vastinetta ei ollut olemassa venäläisessä järjestelmässä ollenkaan, jolloin etsin termille keinotekoisien vastineiden käännytyistä verkko-oppaista.

Mielenkiintoista oli havaita, miten aineistosta löytämäni keinotekoisien vastineiden käyttökelpoisuus vaihteli laajalti. Osa keinotekoisista vastineista osoittautui täysin virheellisiksi ja käyttökelttomiksi, kun taas osa oli mielestäni hyvin onnistuneita vastineita. Esimerkiksi *lähestymiskieltoa* koskevat keinotekoiset vastineet olivat mielestäni selkeitä ja ymmärrettäviä. *Sovittelusta* sen sijaan löytyi vastine, joka oli ilmiselvästi johdettu suoraan englanninkielestä, eikä todennäköisesti ole riittävän selkeä ja ymmärrettävä vastine venäjänkieliselle.

Toissijaiselle syyteoikeudelle en löytänyt aineistosta lainkaan sopivaa vastinetta, joten poikkeuksellisesti loin itse keinotekoisien vastineiden ehdotuksen. Ehdotuksessani selitin auki venäjänkielellä termin sisällön, joten vastineesta tuli hyvin pitkä, mutta toisaalta siitä tuli myös mielestäni ymmärrettävä.

Myös sanakirjoissa tarjottujen synonyymien paljous aiheutti vaikeuksia. Esimerkiksi termille *oikeudenkäynti* esitettiin kolmea eri vastinetta, joista vain yhdestä löysin riittävän selkeän määritelmän. Muista vaihtoehdoista en lopultakaan ollut täysin varma. Tässä kohtaa vastaan tuli ongelma riittämättömästä Venäjän federaation oikeusjärjestelmän tuntemuksesta sekä riittämättömästä kielitaidosta. Kaiken kaikkiaan vastineiden löytäminen venäläisistä lakiteksteistä osoittautui todella vaikeaksi, sillä lakitekstien ymmärtäminen olisi vaatinut selkeästi syvempää Venäjän federaation oikeusjärjestelmän ja lain tuntemusta. Suurimmaksi kompastuskiveksi koin kuitenkin oman kielitaitoni puutteellisuuden ja työskentely tuntuikin monin paikoin epävarmalta.

Tekemäni tutkielma on melko suppea, mutta tarpeellinen. On tärkeää koota lakitermien sanastoa, joka huomioi nimenomaan kohderyhmänä rikoksen uhrin. On jokseenkin ristiriitaista, miten vaikeatajuista lakikieli erityiskielenä on, vaikka suurelle osalle ihmisistä sen ymmärtäminen tai ymmärtämättömyys voi olla kohtalokasta. Enimmäkseen sanastoja laaditaan asiantuntijanäkökulmasta asiantuntijoille. Sellaiset sanastot eivät kuitenkaan välttämättä palvele optimaalisesti rikoksen uhriksi joutunutta venäjänkielistä maallikkoa.

Aloittamaani tutkimusta voisi syventää, tehden entistä tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa tutkimusta. Tutkimusaluetta voisi myös laajentaa koskemaan esimerkiksi vaikkapa rikosnimikkeitä.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Suomenkieliset:

Oikeusministeriö 2012. Lähestymiskielto. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/lahestymiskielto.html> [Luettu 28.10.2017]

Oikeusministeriö 2014. Oikeusapu. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeusapu.html> [Luettu 28.10.2017]

Oikeusministeriö 2016. Rikosjutun käsittely kärjäoikeudessa. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/rikosjutunkasittelykarajaoikeudessa.html>
[Luettu 28.10.2017]

Oikeusministeriö 2017. Jos joudut rikoksen uhriksi. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/josjoudutrikoksenuhriksi.html> [Luettu 28.10.2017]

Oikeusministeriö 2017. Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/tietoarikoksenuhrinoikeuksista.html> [Luettu 28.10.2017]

Venäjänkieliset:

GPK RF = Graždanskij processual'nyj kodeks Rossijskoj Federacii ot 14.11.2002 N 138-Φ3 (ред. от 27.12.2018) (Venäjän federaation siviiliprosessilaki)

Oikeusministeriö 2010a. Zapret na približenie. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/ru/index/esitteitaoikeudellisistaasioista/zapretnapriblizhenie.html> [Luettu 7.5.2019]

Oikeusministeriö 2010b. Zapret približenie. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/ru/index/esitteitaoikeudellisistaasioista/zapretnapriblizhenie/soderzhaniezapretnapriblizhenie.html> [Luettu 7.5.2019]

Oikeusministeriö 2014. Informaciâ pravovoj pomoši. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/ru/index/esitteitaoikeudellisistaasioista/informatsijaopravovojpomowi/juridicheskiespetsialisty.html#top> [Luettu 5.5.2019]

Oikeusministeriö 2017a. Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ. Saatavilla:

<https://oikeus.fi/ru/index/esitteitaoikeudellisistaasioista/eslivyokazaliszhertvojprestuplenija/pomowipodderzhka.html> [Luettu 03.04.2018]

Oikeusministeriö 2017b. Esli vy okazalis žertvoj prestupleniâ. Saatavilla:

https://oikeus.fi/ru/index/esitteitaoikeudellisistaasioista/eslivyokazaliszhertvojprestuplenija/stadiirassmotrenijaugolovnogodela_0.html

UK RF = Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Federacii ot 13.06.1996 N 63-Φ3 (ред. от 23.04.2018, с изм. от 25.04.2018) (Venäjän federaation rikoslaki)

UPK RF = Ugolovno-processual'nyj kodeks Rossijskoj Federacii 18.12.2001 N 174-Φ3 (ред. от 01.04.2019, с изм. от 17.04.2019) (Venäjän federaation rikosprosessilaki)

Tieteelliset lähteet

- Haarala, Risto 1981. *Sanastotyön opas*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Jokela, Antti 2008. *Rikosprosessi*. 4. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Kuhmonen, Kaisa (toim.) 1999. *Toimikunnista termitalkoisiin: 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Helsinki: Tekniikan sanastokeskus.
- Suonuuti, Heidi 2006. *Sanastotyön opas*. Helsinki: Sanastokeskus TSK.
- Tekniikan sanastokeskus r.y. (toim.) 1989. *Sanastotyön käsikirja: Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.
- Temmerman, Rita 2000. *Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive-approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- TSK = Tekniikan sanastokeskus (toim.) 1988. *Sanastotyön käsikirja: Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.
- Vehmas-Lehto, Inkeri 2010. Termit kääntäjän näkökulmasta. Teoksessa Nissilä, Niina – Siponkoski, Nestori (toim.) *Kieli ja tunteet. Käännösteoria, ammattikielet ja monikielisyys*. VAKKI-juhlasymposiumi XXX. Vaasa 12.-13.2.2010. Vaasa: Vaasan yliopisto. 361–372. Saatavilla: http://www.vakki.net/publications/2010/VAKKI2010_Vehmas-Lehto.pdf
- Virolainen, Jyrki; Pölönen, Pasi 2003. *Rikosprosessin perusteet: Rikosprosessioikeus I*. Helsinki: WSOY Lakitieto

Verkkolähteet

- Rikosuhripäivystys 2014a. Tukihenkilö palvelupisteestä. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/palvelut/tukihenkilo+palvelupisteesta/> [Luettu 28.01.2018]
- Rikosuhripäivystys 2014b. Rikosprosessi. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/rikosprosessi/> [Luettu 03.04.2018]
- Rikosuhripäivystys 2014c. Esitutkinta. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/rikosprosessi/esitutkinta/> [Luettu 03.04.2018]
- Rikosuhripäivystys 2014d. Syyteharkinta. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/rikosprosessi/syyteharkinta/> [Luettu 03.04.2018]
- Rikosuhripäivystys 2014e. Syyttäjän toimenpiteet. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/lapsi+rikoksen+uhrina/syyttajan+toimenpiteet/> [Luettu 03.04.2018]
- Rikosuhripäivystys 2014f. Sovittelu. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/rikosprosessi/sovittelu/> [Luettu 10.5.2019]
- Rikosuhripäivystys 2014g. Oikeudenkäynti. Saatavilla: <https://www.riku.fi/fi/rikosprosessi/oikeudenkaynti/> [Luettu 10.5.2019]

Sanakirjalähteet

- EIF = Encyclopedia iuridica Fennica 1995. *IV Rikos- ja prosessioikeus*. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys.

- KTS = Kielitoimiston sanakirja 2019. Saatavilla:
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80> [Luettu 10.5.2019]
- KTS 2019a. Saatavilla: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80> [Luettu 10.5.2019]
- KTS 2019b. Saatavilla: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80> [Luettu 10.5.2019]
- KTS 2019c. Saatavilla: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> [Luettu 10.5.2019]
- Laakso, Antti 2013. *Poliisisanasto suomi–venäjä*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- LATTER 2019 = LATTER-termipankin demo-versio (toukokuu 2019) / Souma, Julia, Kudashev, Igor, Mikhailov, Mikhail, Koistinen, Jarmo. Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://puolukka.uta.fi/latter> [Luettu 1.6.2019].
- SJS 2019a = Petroleks 2019. *Bol'soj juridičeskij slovar'*. (Suuri oikeustieteellinen sanakirja). Saatavilla: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law.php [Luettu 10.5.2019]
- SJS 2019b = Petroleks 2019. *Bol'soj juridičeskij slovar'*. (Suuri oikeustieteellinen sanakirja). Saatavilla: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law20.php [Luettu 03.04.2019]
- SJS 2019c = Petroleks 2019. *Bol'soj juridičeskij slovar'*. (Suuri oikeustieteellinen sanakirja). Saatavilla: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law16.php [Luettu 10.5.2019]
- SJS 2019d = Petroleks 2019. *Bol'soj juridičeskij slovar'*. (Suuri oikeustieteellinen sanakirja). Saatavilla: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law18.php [Luettu 10.5.2019]
- SJS 2019e = Petroleks 2019. *Bol'soj juridičeskij slovar'*. (Suuri oikeustieteellinen sanakirja). Saatavilla: https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law4.php [Luettu 10.5.2019]
- TIS 2001 = Kuhmonen, Kaisa 2001. *Tuomioistuinsanasto*. Helsinki: Edita Oyj.

LIITE 1: Aakkosellinen rikosprosessisanasto

<i>fi</i> asianajaja <i>ru</i> адвокат	<i>fi</i> kirjallinen menettely <i>ru</i> процедура письменного судебного разбирательства <i>ru</i> письменная процедура
<i>fi</i> asianomistaja (rikosasiassa) <i>ru</i> потерпевший <i>ru</i> гражданский истец	<i>fi</i> korkein oikeus <i>ru</i> Верховный суд
<i>fi</i> asianomistajarikos <i>ru</i> уголовное дело, которое возбуждается только по заявлению потерпевшего <i>ru</i> уголовное дело частного обвинения	<i>fi</i> korvausvaatimus <i>ru</i> требование о возмещении вреда (henkinen kärsimys) <i>ru</i> требование о возмещении ущерба (taloudellinen vahinko)
<i>fi</i> asianosainen <i>ru</i> сторона <i>ru</i> участник дела	<i>fi</i> kuulustelu <i>ru</i> допрос
<i>fi</i> avustaja (oikeudellinen) <i>ru</i> юридический помощник	<i>fi</i> kuulustelupöytäkirja <i>ru</i> протокол допроса
<i>fi</i> epäilty <i>ru</i> подозреваемый	<i>fi</i> käräjäoikeus <i>ru</i> суд первой инстанции
<i>fi</i> esitutkinta <i>ru</i> предварительное расследование	<i>fi</i> laajennettu lähestymiskielto <i>ru</i> расширенный запрет на приближение
<i>fi</i> esitutkintapöytäkirja <i>ru</i> протокол предварительного расследования	<i>fi</i> lähestymiskielto <i>ru</i> запрет на приближение
<i>fi</i> esitutkintaviranomainen <i>ru</i> орган предварительного расследования <i>ru</i> орган, ведущий предварительное расследование	<i>fi</i> oikeudenkäynti <i>ru</i> судебное разбирательство
<i>fi</i> haastehakemus <i>ru</i> исковое заявление	<i>fi</i> perheen sisäinen lähestymiskielto <i>ru</i> запрет на приближение в отношении члена семьи
<i>fi</i> hovioikeus <i>ru</i> суд второй инстанции	<i>fi</i> perusmuotoinen lähestymiskielto <i>ru</i> базовый запрет на приближение
<i>fi</i> julkinen oikeusavustaja <i>ru</i> государственный юридический помощник	<i>fi</i> rikoksen uhri <i>ru</i> потерпевший <i>ru</i> жертва преступления
<i>fi</i> kantaja (riita-asiassa) <i>ru</i> истец	<i>fi</i> rikos <i>ru</i> преступление
	<i>fi</i> rikosasia <i>ru</i> уголовное дело

fi rikosilmoitus
ru заявление о преступлении
ru сообщение о преступлении

fi rikosprosessi
ru уголовный процесс

fi sakko
ru штраф

fi sovittelu
ru примирение

fi suullinen käsittely
ru устное разбирательство дела

fi syyte
ru обвинение

fi syyteharkinta
ru рассмотрение вопроса о предъявлении обвинения

fi syytetty (rikosasiassa)
ru обвиняемый
ru подсудимый

fi syyttäjä
ru обвинитель

fi syyttämättäjättämispäätös
ru отказ от предъявления обвинения

fi todistaja
ru свидетель

fi toissijainen syyteoikeus
ru право самостоятельного выдвижения обвинения истцом

fi tukihenkilö
ru лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему

fi tuomari
ru судья

fi tuomio
ru приговор (rikosasioissa)
ru решение (riita-asioissa)

fi tuomioistuin
ru суд

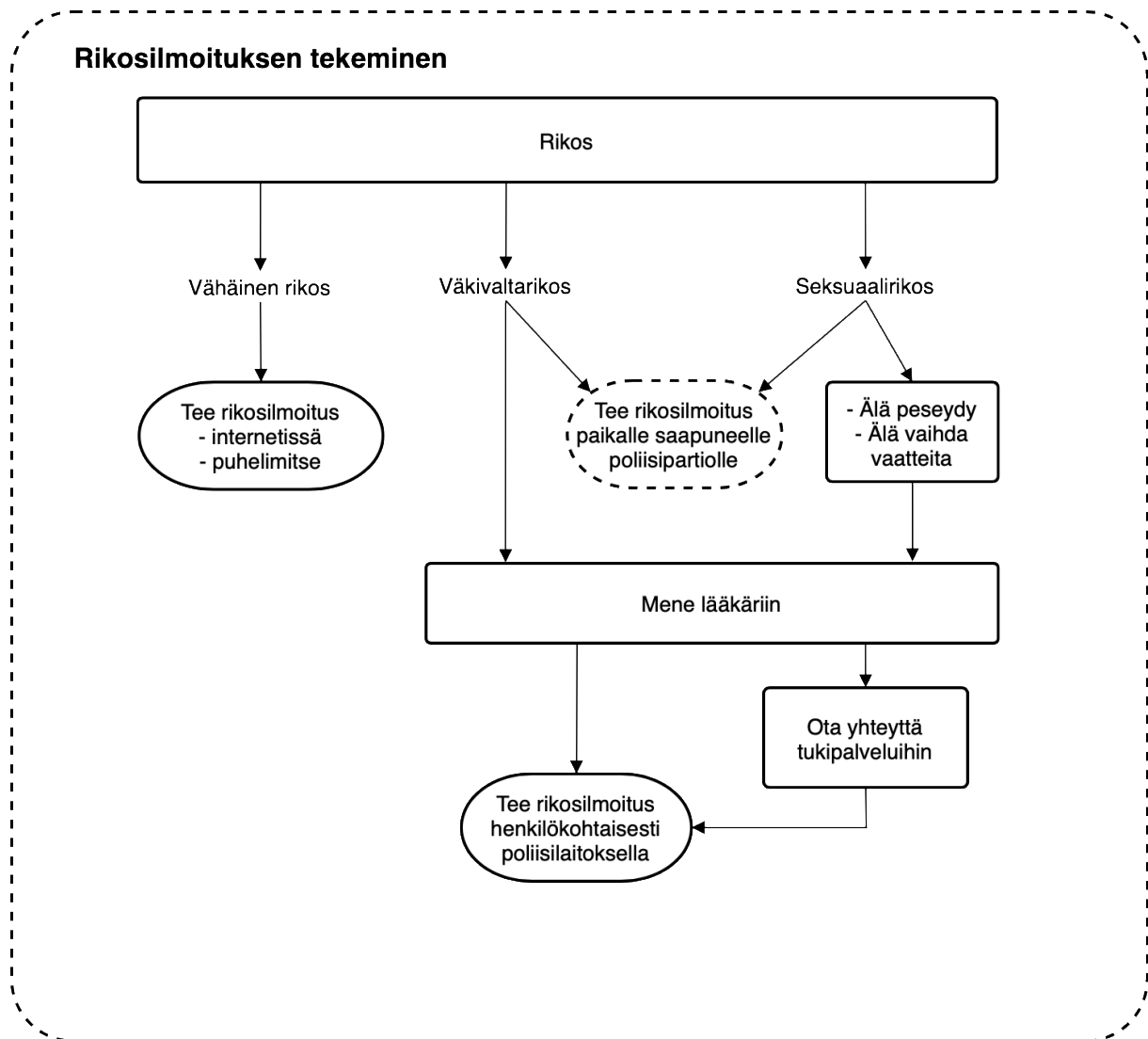
fi vastaaja (riita-asiassa)
ru ответчик
ru гражданский ответчик

fi virallinen syyttäjä
ru государственный обвинитель

fi virallisen syytteen alainen rikos
ru уголовное дело публичного обвинения

fi väliaikainen lähestymiskielto
ru временный запрет на приближение

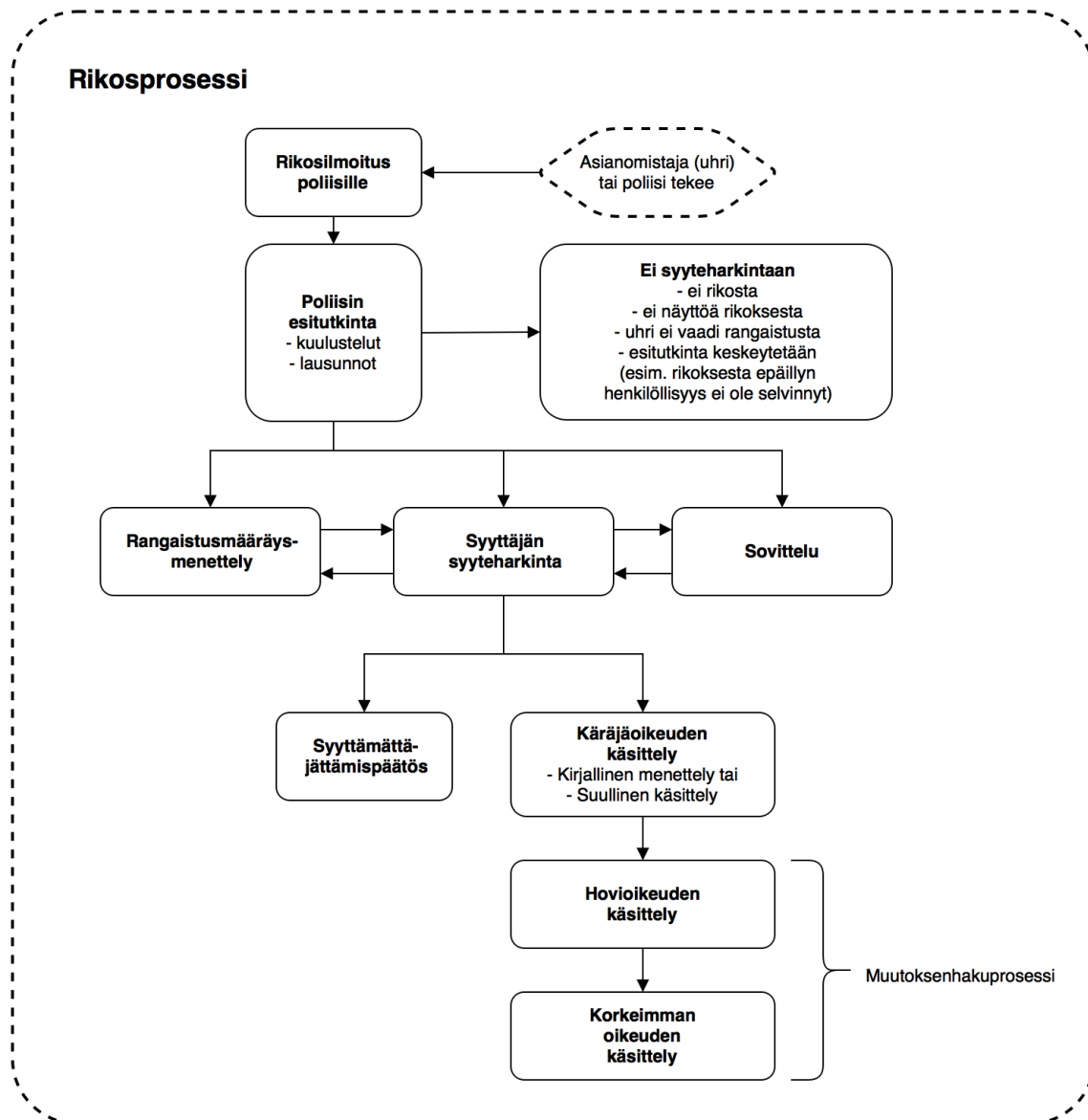
LIITE 2: Rikosilmoituksen tekeminen

Rikosilmoituksen tekeminen	
ensiapu	первая помощь
ilmoittaa	сообщать, *сообщить
<i>ilmoittaa poliisille</i>	<i>сообщить в полицию</i>
<i>ilmoittaa rikos</i>	<i>сообщить о преступлении</i>
<i>tehdä ilmoitus netissä</i>	<i>написать заявление в Интернете</i>
<i>tehdä ilmoitus puhelimitse</i>	<i>сообщить о преступлении по телефону</i>
lääkäri	врач
poliisi (henkilö)	полицейский
poliisi (viranomainen)	полиция
poliisiasema	полицейский участок
poliisipartio	полицейский патруль
rikos	преступление

<i>murto</i>	<i>взлом</i>
<i>pahoinpitely</i>	<i>нанесение побоев</i>
<i>raiskaus</i>	<i>изнасилование</i>
<i>ryöstö</i>	<i>грабёж</i>
<i>varkaus</i>	<i>кража</i>
rikosilmoitus	заявление о преступлении; сообщение о преступлении
seksuaalirikos	насильственные действия сексуального характера; сексуальное преступление
vähäinen rikos	мелкое преступление
väkivaltarikos	насильственное преступление
tukipalvelut	служба поддержки
auttava puhelin	телефон доверия
chat-palvelu	чат
henkinen tuki	моральная поддержка
juristin puhelinneuvonta	телефон юридической поддержки
kansalaisjärjestö	гражданская организация
lastensuojelu	служба защиты детей
neuvonta	консультация
oikeusapu	юридическая помощь
psykiatri	психиатр
psykologi	психолог
Rikosuhripäivystys	Дежурная служба жертвам преступлений
Seri-tukikeskus	Центр поддержки жертв сексуального насилия
sosiaalipäivystys	экстренная социальная помощь
terveydenhuolto	услуги здравоохранения
tukihenkilö	лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему
tulkki	переводчик
turvakoti	приют для жертв домашнего насилия

LIITE 3: Rikosprosessi

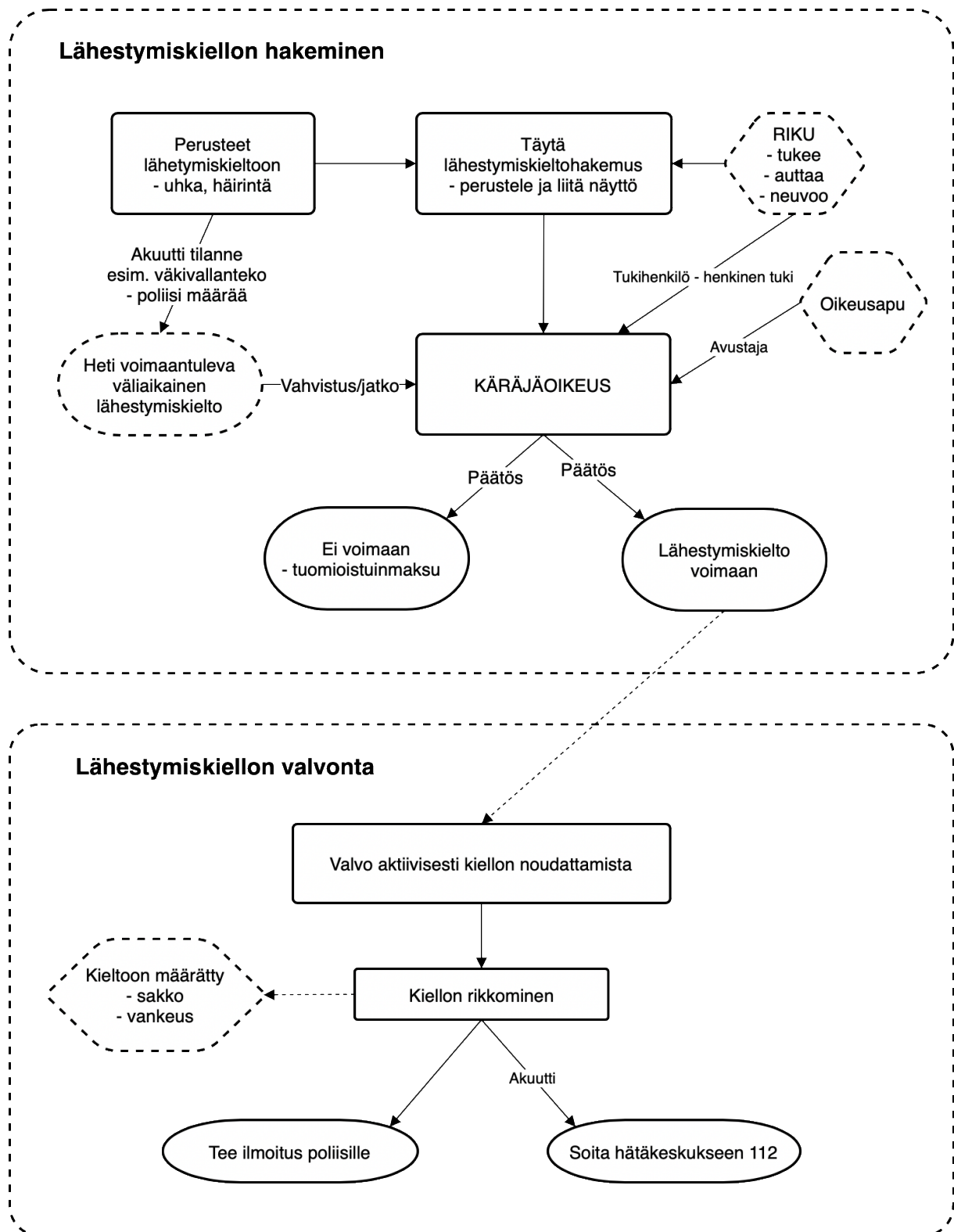

(Rikosuhrapäivystys 2014b).

esitutkinta	предварительное расследование
epäilty	подозреваемый
esitutkintapöytäkirja	протокол предварительного расследования
kuulustelu	допрос
kuulustelupöytäkirja	протокол допроса
lausunto	заключение
rikoksen uhri	потерпевший; жертва преступления
tekninen tutkinta	техническое расследование
todistaja	свидетель
todistusaineisto	доказательства
valokuva	фотография

syYTEharkinta	рассмотрение вопроса о предъявлении обвинения
haastehakemus	исковое заявление
sakko	штраф
sovittelu	примирение
syyte	обвинение
syytteen nostaminen	предъявление обвинения
syyttämättäjättämispäätös	отказ от предъявления обвинения
todennäköiset syyt	веские основания
oikeudenkäynti	судебное разбирательство
hovioikeus	суд второй инстанции
julkinen käsittely	открытое судебное заседание
kirjallinen menettely	процедура письменного судебного разбирательства; письменная процедура
korkein oikeus	Верховный суд
käräjäoikeus	суд первой инстанции
muutoksenhakuprosessi	апелляционный процесс
suljettu käsittely	закрытое судебное заседание
suullinen käsittely	устное разбирательство дела
tuomio	приговор (rikosasioissa); решение (riita-asioissa)
tuomioistuin	суд
valitus	апелляция; жалоба
oikeudenkäyntiin osallistuvat	участники судебного заседания
asianajaja	адвокат
asianomistaja (rikosasiassa)	потерпевший; гражданский истец
asianosainen	сторона; участник дела
avustaja (oikeudellinen)	юридический помощник
julkinen oikeusavustaja	государственный юридический помощник
syytetty (rikosasiassa)	обвиняемый; подсудимый
syyttäjä	обвинитель
todistaja	свидетель
tukihenkilö	лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему
tuomari	судья
virallinen syyttäjä	государственный обвинитель
muut	
korvausvaatimus	требование о возмещении вреда (henkinen kärsimys); требование о возмещении ущерба (taloudellinen vahinko)
oikeudenkäyntikulut	судебные расходы
oikeusapuhakemus	заявление об оказании юридической помощи
sermi	ширма
tauko	перерыв

LIITE 4: Lähestymiskiellon hakeminen ja valvonta

Lähestymiskiellon hakeminen	подача заявления на оформление запрета на приближение
akuutti tilanne; hätätilanne	чрезвычайная ситуация

asianajaja	адвокат
auttaa	помогать
avustaja (oikeudellinen)	юридический помощник
henkinen tuki	моральная поддержка
ilmainen oikeusapu	бесплатная юридическая помощь
julkinen oikeusavustaja	государственный юридический помощник
kirjallinen viesti	письменное извещение
kotirauhan rikkominen	нарушение неприкосновенности жилища
käräjäoikeus	суд первой инстанции
laajennettu lähestymiskielto	расширенный запрет на приближение
lähestymiskiellon jatkaminen	продление действия запрета на приближение
lähestymiskiellon vahvistaminen	подтверждение запрета на приближение
lähestymiskielto	запрет на приближение
lähestymiskieltohakemus	заявление на оформление запрета на приближение
lääkärintodistus	медицинская справка
neuvoa	советовать
näyttö	доказательство
oikeuden istunto	судебное заседание
oikeusapu	юридическая помощь
perheen sisäinen lähestymiskielto	запрет на приближение в отношении члена семьи
perusmuotoinen lähestymiskielto	базовый запрет на приближение
perusteet lähestymiskieltoon	основания для получения запрета на приближение
päätös	решение
Rikosuhripäivystys	Дежурная служба жертвам преступлений
tekninen tallenne	техническая запись
todistajan kertomus	показания свидетеля
tukea	поддерживать
tukihenkilö	лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему
tulla voimaan	вступать в силу
tuomioistuinmaksu	судебная пошлина
uhka	угроза
väkivallanteko	насильственное действие
väliaikainen lähestymiskielto	временный запрет на приближение
lähestymiskiellon valvonta	надзор за соблюдением запрета на приближение
akuutti tilanne; hätätilanne	чрезвычайная ситуация
hätänumero 112	номер телефона экстренной помощи 112
ilmoittaa poliisille	сообщить в полицию
lähestymiskiellon aktiivinen valvonta	активно следить за соблюдением запрета на приближение
lähestymiskiellon noudattaminen	соблюдать запрет на приближение
lähestymiskiellon rikkominen	нарушение запрета на приближение
lähestymiskieltoon määrätty henkilö	лицо, которому назначен запрет на приближение

sakko	штраф
soittaa hätäkeskukseen	позвонить в центр экстренной помощи
vankeus	лишение свободы
<i>väkivalta</i>	<i>насилие</i>
digitaalinen väkivalta	цифровое насилие
fyysinen väkivalta	физическое насилие
henkinen väkivalta	психологическое насилие; моральное насилие; эмоциональное насилие
kaltoinkohtelu	плохое обращение
lähisuhdeväkivalta	насилие в отношении близких
parisuhdeväkivalta	насилие в партнерских отношениях
perheväkivalta	домашнее насилие; насилие в семье
seksuaalinen väkivalta	сексуальное насилие
taloudellinen väkivalta	экономическое насилие
uskonnollinen väkivalta	религиозное насилие
vainoaminen	преследования

LIITE 5: Aakkosellinen laajennettu sanasto

akuutti tilanne; hätätilanne	чрезвычайная ситуация
asianajaja	адвокат
asianomistaja (rikosasiassa)	потерпевший; гражданский истец
asianomistajarikos	уголовное дело, которое возбуждается только по заявлению потерпевшего
asianosainen	сторона; участник дела
auttaa	помогать
auttava puhelin	телефон доверия
avustaja (oikeudellinen)	юридический помощник
chat-palvelu	чат
digitaalinen väkivalta	цифровое насилие
ensiapu	первая помощь
epäilty	подозреваемый
esitutkinta	предварительное расследование
esitutkintapöytäkirja	протокол предварительного расследования
esitutkintaviranomainen	орган предварительного расследования; орган ведущий предварительное расследование
fyysinen väkivalta	физическое насилие
haastehakemus	исковое заявление
henkinen tuki	моральная поддержка
henkinen väkivalta	психологическое насилие; моральное насилие; эмоциональное насилие
hovioikeus	суд второй инстанции
hätä numero 112	номер телефона экстренной помощи 112
ilmainen oikeusapu	бесплатная юридическая помощь
ilmoittaa	сообщать, *сообщить
ilmoittaa poliisille	сообщить в полицию
ilmoittaa rikos	сообщить о преступлении
julkinen käsittely	открытое судебное заседание
julkinen oikeusavustaja	государственный юридический помощник
juristin puhelinneuvonta	телефон юридической поддержки
kaltoinkohtelu	плохое обращение
kansalaisjärjestö	гражданская организация
kantaja (riita-asiassa)	истец
kirjallinen menettely	процедура письменного судебного разбирательства; письменная процедура
kirjalliset viestit	письменные извещения
korkein oikeus	Верховный суд
korvausvaatimus	требование о возмещении вреда (henkinen kärsimys); требование о возмещении ущерба (taloudellinen vahinko)
kotirauhan rikkominen	нарушение неприкосновенности жилища

kuulustelu	допрос
kuulustelupöytäkirja	протокол допроса
kärjäjäoikeus	суд первой инстанции
laajennettu lähestymiskielto	расширенный запрет на приближение
lastensuojelu	служба защиты детей
lausunto	заключение
lähestymiskiellon aktiivinen valvonta	активно следить за соблюдением запрета на приближение
lähestymiskiellon hakeminen	подача заявления на оформление запрета на приближение
lähestymiskiellon jatkaminen	продление действия запрета на приближение
lähestymiskiellon noudattaminen	соблюдать запрет на приближение
lähestymiskiellon rikkominen	нарушение запрета на приближение
lähestymiskiellon vahvistaminen	подтверждение запрета на приближение
lähestymiskiellon valvonta	надзор за соблюдением запрета на приближение
lähestymiskielto	запрет на приближение
lähestymiskieltohakemus	заявление на оформление запрета на приближение
lähestymiskieltoon määrätty henkilö	лицо, которому назначен запрет на приближение
lähisuhdeväkivalta	насилие в отношении близких
lääkäri	врач
lääkärintodistus	медицинская справка
murto	взлом
neuvoa	советовать
neuvonta	консультация
näyttö	доказательство
oikeuden istunto	судебное заседание
oikeudenkäynti	судебное разбирательство
oikeudenkäyntikulut	судебные расходы
oikeusapu	юридическая помощь
oikeusapuhakemus	заявление об оказании юридической помощи
pahoinpitely	нанесение побоев
parisuhdeväkivalta	насилие в партнерских отношениях
perheen sisäinen lähestymiskielto	запрета на приближение в отношении члена семьи
perheväkivalta	домашнее насилие; насилие в семье
perusmuotoinen lähestymiskielto	базовый запрет на приближение
perusteet lähestymiskieltoon	основания для получения запрета на приближение
poliisi (henkilö)	полицейский
poliisi (viranomainen)	полиция
poliisiasema	полицейский участок
poliisipartio	полицейский патруль
psykiatri	психиатр
psykologi	психолог
päätös	решение

raiskaus	изнасилование
rikoksen uhri	потерпевший; жертва преступления
rikos	преступление
rikosasia	уголовное дело
rikosilmoitus	заявление о преступлении; сообщение о преступлении
rikosprosessi	уголовный процесс
Rikosuhripäivystys	Дежурная служба жертвам преступлений
ryöstö	грабёж
sakko	штраф
seksuaalinen häirintä	сексуальные домогательства
seksuaalinen väkivalta	сексуальное насилие
seksuaalirikos	насильственные действия сексуального характера; сексуальное преступление
Seri-tukikeskus	Центр поддержки для жертв сексуального насилия
sermi	ширма
soittaa hätäkeskukseen	позвонить в центр экстренной помощи
sosiaalipäivystys	экстренная социальная помощь
sovittelu	примирение
suljettu käsittely	закрытое судебное заседание
suullinen käsittely	устное разбирательство дела
syüte	обвинение
syuteharkinta	рассмотрение вопроса о предъявлении обвинения
syytetty (rikosasiassa)	обвиняемый; подсудимый
syutteen nostaminen	предъявление обвинения
syyttäjä	обвинитель
syöttämättäjäättämispäätös	отказ от предъявления обвинения
taloudellinen väkivalta	экономическое насилие
tauko	перерыв
tehdä ilmoitus netissä	написать заявление в интернете
tehdä ilmoitus puhelimitse	сделать заявление по телефону
tekninen tallenne	техническая запись
tekninen tutkinta	техническое расследование
terveydenhuolto	услуги здравоохранения
todennäköiset syyt	веские основания
todistaja	свидетель
todistajien kertomukset	показания свидетелей
todistusaineisto	доказательства
toissijainen syyteoikeus	право самостоятельного выдвижения обвинения истцом
tukea	поддерживать
tukihenkilö	лицо, оказывающее моральную поддержку потерпевшему
tukipalvelut	служба поддержки

tulkki	переводчик
tulla voimaan	вступать в силу
tuomari	судья
tuomio	приговор (rikosasioissa); решение (riita-asioissa)
tuomioistuin	суд
tuomioistuinmaksu	судебная пошлина
turvakoti	приют для жертв домашнего насилия
uhka	угроза
uskonnollinen väkivalta	религиозное насилие
vaatimus	обвинение
vainoaminen	преследования
valitus	апелляция; жалоба
valokuva	фотография
vankeus	лишение свободы
varkaus	кража
vastaaja (riita-asiassa)	ответчик; гражданский ответчик
virallinen syyttäjä	государственный обвинитель
virallisen syytteen alainen rikos	уголовное дело публичного обвинения
vähäinen rikos	мелкое преступление
väkivallanteko	насильственное действие
väkivalta	насилие
väkivaltarikos	насильственное преступление
väliaikainen lähestymiskielto	временный запрет на приближение

Venäjänkielinen lyhennelmä

Темой данной бакалаврской работы является терминология уголовного процесса и ее перевод на русский язык, а также создание двуязычного словаря в помощь волонтерам дежурной службы помощи жертвам преступлений.

Волонтеры дежурной службы работают с клиентами, оказывают им моральную поддержку, а также дают актуальные советы и консультации по вопросам уголовного процесса. Согласно данным Центрального статистического бюро Финляндии (Tilastokeskus 2017), русскоязычное население страны увеличивается из года в год, поэтому, вероятно, и количество русскоязычных клиентов, обращающихся в дежурную службу, растет. В связи с этим мы считаем необходимым составить финско-русский глоссарий, включающий термины по теме уголовного права, актуальные с точки зрения сотрудников дежурной службы.

Цель данной бакалаврской работы – выяснить, существуют ли в русском языке эквиваленты для финских терминов, связанных с уголовным процессом, а также проанализировать и выявить наиболее подходящие варианты перевода для выбранных терминов. Важно, чтобы перевод выбранных терминов подходил именно для коммуникации между специалистом и неспециалистом. Если естественных эквивалентов не существует, мы предлагаем свои варианты перевода.

Согласно Вехмас Лехто (2010, 365), эквиваленты можно разделить на две группы – естественные и искусственные. Естественные эквиваленты могут быть полными или частичными, то есть они полностью или частично совпадают с понятиями исходного языка. Если естественных эквивалентов не находится, необходимо предложить искусственный эквивалент (Vehmas-Lehto 2010, 365).

Финский терминологический центр (Sanastokeskus TSK) разделяет язык для общих целей, который понимают все носители данного языка, и язык для специальных целей, в котором часто используются лексические единицы, которые понимают только те, кому известна данная специальная сфера. Характерной чертой языков для специальных целей является использование терминов, соответствующих определенным понятиям. В языке для специальных целей, в отличие от языка для общих целей, контекст употребления не влияет на содержание терминов (Sanastotyön käsikirja 1988, 11).

Можно сказать, что язык, используемый волонтерами, частично является языком для специальных целей, так как содержит юридические термины, которые, возможно, трудно понять неспециалистам. Вследствие этого возникает вопрос о понятности коммуникации. Данная работа является традиционным терминологическим исследованием лишь отчасти. В работе мы опираемся скорее на социокогнитивную теорию Риты Теммерман (Temmerman 2000), которая подчеркивает важность такого фактора, как легкость понимания, в словаре, адресованном неспециалистам.

Адресной группой глоссария являются финноязычные волонтеры, которые владеют русским на базовом, начальном уровне и работают с русскоязычными клиентами в дежурной службе помощи жертвам преступлений. Глоссарий создан для помощи в коммуникации между специалистом и неспециалистом. Глоссарий содержит основные термины, связанные с уголовным процессом и другими темами, которые волонтеры чаще всего обсуждают со своими клиентами. В настоящее время финско-русского словаря по данной теме не существует.

Чтобы глоссарий был полезен финноязычным волонтерам, он должен содержать, помимо специальной терминологии, и общую лексику. Чтобы определить, какие слова нужно включить в глоссарий, мы составили схемы, описывающие процессы и темы, которые волонтеры чаще всего обсуждают со своими клиентами.

В качестве материала для исследования мы использовали сайт Министерства юстиции Финляндии на финском языке, на котором есть переведенные на русский язык электронные брошюры, написанные для жертв преступлений. Из русскоязычных материалов мы использовали в основном Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации и другие кодексы. В качестве дополнительного материала при поиске эквивалентов мы также использовали несколько словарей: *Poliisisanasto suomi-venäjä* (Laakso 2013) и «Большой юридический словарь» (Петролекс 2018).

В ходе исследования мы столкнулись с рядом трудностей. В кодексах Российской Федерации было нелегко найти эквиваленты финским терминам, так как законодательства в Финляндии и России различаются. Некоторые эквиваленты отсутствуют. Поэтому нам пришлось использовать описательные искусственные эквиваленты из переводных электронных брошюр. Один искусственный эквивалент нам пришлось сформулировать самим.

Самой трудной частью работы было оценить качество найденных естественных эквивалентов и степень их соответствия финским понятиям. Из-за недостаточного уровня владения русским языком нам было трудно понимать определения терминов из кодексов Российской Федерации. Кроме того, у нас возник вопрос: как оценить, насколько эти эквиваленты понятны русскоязычной публике? Наш опыт показал, что такие работы лучше всего делать в группах, в которых участники знают законодательство и языки обеих стран.

Исследование, которое мы начали, можно углубить, проведя более точное и подробное исследование. Область исследований также можно расширить, например рассмотрев и другие виды преступлений.